

**De sola fide iustificante, seu iustificatione hominis, quid de ea
sit pure? sentiendu[m] at[que] docendum, aliquot formulae,
collectae**

<https://hdl.handle.net/1874/452984>

De sola fide iu

STIFICANTE, SEV IUSTIFICATIONE hominis, quid de ea sit purè sentiendū atq; docendum, aliquot formulæ, collectæ per LEONHARDVM CVLMAN-
num Craylshemensem.

In usum eorum qui simpliciter ruri uerbum Dei prædicant, & Christum unicam nostram esse iustitiam docent.

AVGVSTIN. EPIST. VII.

Ego ex eorum numero me esse profiteor, qui scribunt proficiendo, & scribendo proficiunt.

B A S I L E A E.

De solis hinc in

VI VEE ATRA
nonne homine, quod de
sunt illi qui dicitur
omnes, et sic per
et sic per
omnes, et sic per
et sic per

omnes, et sic per
et sic per
omnes, et sic per
et sic per

omnes, et sic per
et sic per
omnes, et sic per
et sic per

SA H I C A

CLARISSIMO AT-
que prudentiss. viro ac Domino, HIE-
RONYMO SCHURSTABIO, Pa-
tricio atque Senatori Nurenbergen-
si, suo patrono charissimo,

S. P. D.

NON est ambitio, aut super-
bia, mi Hieronyme, uir cla-
rissime, donum à Deo ac-
ceptum utcūq; exiguum,
ex bono atque sincero corde fratri-
bus communicare. Sunt enim & es-
se debent omnia fratrum & amico-
rum communia: neq; est etiam ullus
respectus occulte musices, neq; ulla
thesauri absconditi utilitas. Etsi do-
num oblatum & communicatū non
usq; adeò omnibus est plausibile: si-
quidē etiam apud hoc seculum plus
equo morosum & cōtentiosum, que
sunt præstantissima, rarò omnibus
grata sunt & placēt, imò à plerisque
rixosis & irrequietis contumeliose

infectantur, uítuperantur atq; dam-
 nantur: quales hoc seculum & super-
 bum seculum multos habet, qui ni-
 hil aliud quàm inuehere, calūniari
 reprehendere, & quiduis perfricta
 frōte, ad unco naso, ut dicitur, suspē-
 dere norunt atq; audēt: qui consciē-
 tiam aut prorsus nullam, aut perpu-
 sillam admodum habent: quibus e-
 tiam ob cæcítatem & philautiam, si-
 militudo aut dissimilitudo rerū at-
 que personarum parum, aut non ob
 oculos obuersatur. Sunt aliq; qui in-
 iustam religionis sentētiam, ab ipsis
 sine testimonio sacre scripturæ effi-
 ctam, mordicus & uiolētia quadam
 & summa atq; crudeli tyrānide tuen-
 tur, approbant atq; retinent, etiam si
 in conscientijs de ueritate conuicti
 sint, quorū mens quàm intranquil-
 la & irrequieta fuerit, reuelata ueri-
 tate, ipsi experientur. Attamen con-
 tempto furoris illorū metu, donum
 non est intermittendum, aut negli-
 gendum,

5
gendum, sed potius offerendum atq;
communicandum, ut pro sit accipiē-
ti: & hoc quod prodest, gratū sit atq;
delectet, & habeat suos tutores atq;
defensores cōtra nasutos derisores.
Ita & ego spero, me huius mei doni
te habiturum protectōrē, qui & au-
toritate, prudentia, scientia atq; gra-
uitate uitae ac morum uales pluri-
mūm. Qui me ex corde tuū amicum
amicissimum esse semper sensisti, si-
cut & ego te mei amantissimum in
multis esse perspexi: meq; intus &
in cute nosti qualis sim, cui etiam me
totum aperui. Insuper à te atq; uxo-
re tua castissima atq; piissima sapi-
simè epulis refocillatus sum, conso-
latus atq; recreatus. Ideo etiam hoc
literarium & theologicū munuscu-
lum, pro natalitio munere tibi dedi-
care uolui, quò me pro acceptis be-
nificijs memorem & gratū exhibe-
rem. Ego sanè Deum testor cum bo-
na conscientia, qui nouit singulorū

corda: tum etiã testor ecclesiã meam,
 me nunquã alicuius fanatici homi-
 nis errores defendisse, neq; alicuius
 nouę doctrinę autorẽ fuisse: sed ma-
 gna diligẽtia & assidua lectiõne ex
 sacra scriptura, tum etiã ueterũ atq;
 neotericorũ scriptis, de iustificatiõne
 nostri quid sentiendũ atq; docendũ
 sit quęsiuissẽ, quò bono & tranquil-
 lo animo, meo officio satisfacere. Id
 quod tuę prudẽtię atq; humanita-
 ti semper cõfessus sum. Itaq; te oro,
 clarissimẽ uir, pro solita atq; innata
 humanitate tua, oblatũ donũ quod
 habui, equo animo accipere, atq; me
 in albo amicorũ tuorũ retinere uelis.
 Quod potui pro uirib. prestiti: nemi-
 ni, meliora si det, inuideo. Gratia D.
 nostri Iesu Christi iustificatoris atq;
 saluatoris nostri, te, tuã cõiugem, fi-
 lios atq; filias custodiat corpore &
 anima: quib. auspiciatũ, nouũ & fœli-
 cem annũ ex toto animo precor.

Bene uale.

Leonbardus Culman. ex animo tuu.

DE SOLA FIDE

IUSTIFICANTE, SEV IUSTIFICATIONE HOMINIS, FORMULE.

Status iustificationis nostræ.

Scriptura conclusit omnia sub peccatum, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.

Item, Conclusit Deus omnes sub incredulitatem, ut omnium

miseretur.

Vnde sequitur, nos omnes esse peccatores, in peccato conceptos et natos, præuaticatores legis: nullus nostrum est iustus, ne unus quidem: nullus est qui intelligat aut exquirat Deum: omnes defleximus, simul inutiles facti: non est qui exerceat bonitatem, non est usq; ad unum. Omnes sumus à natura mendaces, non habitat in carne nostra bonum. Cogitatio nostri cordis mala est, natura in nobis corrupta & uitata est: facti iumentis similes, animales homines, male arbores.

Et quid facimus corrupti & deprauati?

Conuersamur in concupiscentijs carnis nostræ, facimus quæ carni & menti libent: facimus opera carnis, quæ sunt, adulterium, scortatio, immundicia, lasciuia, simulacrorum cultus, ueneficiu, inimicitie, lis, emulationes, ira, concertationes, se-

ditiones, sectæ, inuidiæ, cædes, ebrietates, comestationes. Tales sumus omnes, etsi non manu, aut opere: attamen uel ore, uerbis, affectu, cogitatione, aut concupiscentia cordis.

Quid fuimus, quid amisimus, & quid sumus.

Fuimus, quod amisimus per lapsum & peccatum Adæ: nempe imaginem Dei, originalem iustitiam, liberum arbitrium, possibilitatem, & innocentiam.

Hoc est: Non sumus sapientes, iusti, boni, ueraces, sancti, integri, innocentes: non uerè fidemus Deo, Deum non uerè diligimus, non uerè timeamus Deum, sumus facti peccatores & serui peccati, corrupti, deprauati, uitiati, mali: regnat & dominatur in nostro corpore mortali peccatum, concupiscentia: tum etiam interni affectus prauis sunt, impuri, ad malū inclinati & prouisi omni tempore.

Quid inde sequitur?

Sequitur, quòd sumus natura filij iræ, maledicti, rei mortis & æternæ damnationis. Pœna enim peccati & transgressionis est, perditio, mors corporalis & æterna, infernus & dānatio. Sicut scriptum est: Per peccatū introijt mors. Item, Stipendium peccati mors est. Item: Si secundum carnem uixeritis, moriemini. Item: Si talia facitis, regnum Dei non possidebitis. Item: Ite maledicti in ignem æternum

eternum. Tum etiam peccatum meretur peccatum, peccatum punitur peccato: peccatum sequitur mala conscientia, ignominia, opprobrium, infortunium & maledictio: peccatum facit peccatores ignobiles & ignominiosos. Postremò sequuntur peccatum uaria genera morborum, pestis, calamitas, bellum, rerum omnium penuria, securitas, contemptus & neglectus uerbi Dei, & charitatis erga proximum. Et sic est miserimus hominis status, captiuitas, & carentia uitæ æternæ, ploratus & stridor dentium.

Vnde ergo est salus & redemptio?

A solo Deo, per Christum, ex immensa eius gratia, bonitate, charitate & misericordia. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. Item: Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut quis animam suam ponat pro amicis suis. Item: Animam meam pono pro ouibus. Item: Commendat autem suam charitatem erga nos Deus, quòd cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus fuit. Itē: At postquam bonitas & erga homines amor apparuit seruatoris nostri Dei. Item: In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quòd filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut uiuamus per eum.

Ita fac: a scriptura ubiq; commendat Dei bonitatem, gratiam, misericordiam & clementiam, il-

liq; causam salutis nostræ in solidum tribuens, & non operibus nostris, neque iusticiæ nostræ. Et hæc immensa Dei misericordia, bonitas & dilectio erga nos, innotuit mundo, cum exhibitus fuit Christus, unigenitus Dei filius in carne: imò hanc ingentem Dei patris erga nos dilectionem, Christus reuelauit uerbis & operibus.

Causæ incarnationis Christi.

Ut saluum faceret populum suum in eum credentē, à peccatis suis: ut seruetur mundus per eum, qui dedit seipsum pro peccatis nostris, ut nos eriperet ex præsentis seculo malo: ut nos redimeret ab execratione legis, ut uiueremus per ipsum: ut nos Deo patri recōciliaret, qui est propitiatio pro peccatis nostris: qui dedit semetipsum precium redemptionis pro omnibus nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate: qui & ideo apparuit, ut peccata nostra tolleret, ut dissolueret opera diaboli, peccatum & mortem, destrueret regnum diaboli. Qui & in mundum uenit, non ut mundum iudicet, sed ut seruet: uenit quærere oues perditas, peccatores saluos facere: qui est agnus Dei, uel uictima pro nobis factus, portans, auferens atque delens peccata nostra: cuius sanguis emundat nos ab omni peccato. Qui uulneratus est & occisus propter transgressiones nostras: qui traditus est propter peccata nostra, & excitatus est propter iustificationem nostri.

noſtri: ſentiens iram Dei & mortem æternam, ut redimat nos ab ira Dei, à maledictione legis, factus pro nobis maledictio, à morte æterna, & ab omni iniquitate.

Adeò non eſt paſſus Deus nos miſeros peccatores interire, ut per traditionem filij ſui in mortem, quaſierit nos ſaluare à peccato & à morte. Reſpexitq; non ad merita uel dignitates noſtras, ſed ad ſolam miſericordiam ſuam, ſeu benignitatem & humanitatem: & in illis efficax erga nos fuit, ut auferret à nobis peccata noſtra, & mortem æternam per Chriſtum Ieſum, qui eſt noſter iuſtificator, propitiator & redemptor, per quem Deo reconciliati ſumus: in quem nos intueri oportet, ut in precium & ſatiſfactionem pro peccatis noſtris & pro æterna morte, tum deniq; ut in ipſiſſimam iuſticiam & uitam noſtrã. Quia extra Chriſtum, nullam neque iuſticiam, neq; ſalutem habemus.

Hæc Chriſti beneficia ſunt ne
tacenda:

Minimè gentium: ſed ſunt Chriſti Ieſu iuſſu & mandato diuulganda, annuncianda, prædicanda & offerenda omnibus hominibus. Sicut dixit: Ite in mundum uniuerſum, & prædicate Euangelium omni creaturæ. Item: Proſecti prædicatè, dicentes, Appropinquauit regnum cælorum. Item: Quod dico uobis in tenebris, dicite in
luce:

lucce: & quod in aurem auditis, prædicate in testis.
 Iussit et prædicare in nomine suo pœnitentiam &
 remissionem peccatorum. Ita Paulus iubet, sumen-
 tes corpus & sanguinem Christi, annũciare mor-
 tem Domini, donec uenerit. Sicut & Petrus ait: Ut
 prædicetis & annuncietis uirtutes illius, qui è te-
 nebris uos uocauit in admirabilem suam lucem. Sic
 Christus ait ad uirum illum, è quo dæmonia exier-
 rant: Redi in domum tuam, & narra quæcumq; tibi
 fecerit Deus. Sic etiam paterfamiliã emisit ser-
 uos suos hora cœnæ, ut dicerent inuitatis, hoc est,
 prædicarent & annunciant: Venite, quia iam om-
 nia parata sunt.

Est quidem salutis nostræ solus auctor & causa
 efficiens, Deus pater, filius & spiritus sanctus: sed
 media per quæ nobis offertur salus, sunt, uerbum
 uocale, prædicatio Euangelij & sacramenta.

Per Euangelium manifestatur, annũciatur, &
 offertur nobis totus Christus.

Quod sit creator cœli & terræ, per ipsum om-
 nia facta & cõdita esse, uerus & naturalis Deus,
 unigenitus Dei uiuentis filius, Dei patris uerbum,
 expressa & uiua imago substantiæ patris, uera
 Dei species, facies Dei placati, seruus Dei, gra-
 tia & misericordia Dei, uerus & promissus
 Messias, innocens & purus, Deus & homo.

Sit quæ nostra reconciliatio cum Deo, uicti-
 ma

ma pro peccatis nostris, legis impletio, nostra iusticia & salus, uia, ueritas, uita, & resurrectio, ostium seu ianua ad coelum, uitis uera, lux & gloria.

Sit semen mulieris, & benedictum semen Abrahæ, contritor capitis serpentis, benedictio omnium familiarum terræ, Emanuel, admirabilis, consiliarius, dux, gigas, perpetuus pater, princeps, puer nobis natus & datus, dominus noster, iustus.

Sit etiam noster iustificator, sanctificator, redemptor, mediator, satisfactor, propitiator, pontifex, sacerdos, intercessor, saluator, liberator, uictor potens Sathanae, aeternæ mortis atq; inferni, agnus Dei uel uictima, purgator.

Sit noster sponsus, exauditor, tutor & auxiliator in necessitatibus, noster medicus omnium morborum, dator uitæ aeternæ, & omnium bonorum Dei: sit dominator & regnator regni sui spiritualis & celestis, dominus super omnia, rex iustus & saluans: rex, præco & dator iustitiæ, uitæ & pacis aeternæ.

Quomodo horum Christi operum, beneficiorum seu officiorum, & sic salutis reddimur participes?

Per fidem. Oblata enim salus, merita, opera, beneficia atq; officia Christi à Deo patre nobis in Christo donata, passione, morte & resurrectione Christi

Christi nobis promerita & impetrata, sunt nostra per fidem in Christum, seu propter Christum fide susceptum. In quem si credimus, & baptizati sumus, eiq; fide inserti & filij Dei facti, erimus participes Christi, & omnium eius beneficiorum atq; meritorum: scilicet gratiæ Dei, remissionis peccatorum, iusticiæ & uitæ æternæ, quæ omnia per peccatum in Adam amisimus: donamur Spiritu sancto qui regenerat nos, & facit nouas creaturas.

Tum etiam per fidem Iesu Christi, siue ex filio Christi, iustificamur & liberamur ab execratione legis, à morte æterna & regno diaboli: per fidem in Christum accipimus promissionem, Spiritus benedictionem Abrahæ factam, remissionem peccatorum. Siquidem accipiunt remissionem peccatorum per nomen Christi, quotquot in eum credunt: & qui credunt in Christum Iesum filium Dei unigenitum: non peribunt, sed habebunt uitam æternam, non pudebunt, seruabuntur per ipsum: non condemnabuntur, transibunt à morte in uitam: non morientur in æternum, sed uiuent perpetuò cum Christo: In tenebris & sepulchro non manebunt, sed excitabuntur à Christo, resurgent & illuminabuntur. Sicut inquit Christus: Amen dico uobis, qui confidit mihi, habet uitam æternam. Item: Hæc est uoluntas eius qui misit me, ut omnis qui uidet filium, & credit in eum,

Hominis.

25

eam, habeat uitam eternam, & ego suscitabo eum
in nouissimo die.

Et sic per fidem in Christum applicatur nobis
totus Christus, quantus quantus est, meritum Chri-
sti, remittuntur nobis peccata, communicatur no-
bis iusticia Dei & saluatoris nostri Iesu Christi,
conceditur uita eterna.

Nihil etiam est præter Christum, quod possit
conferre remissionem peccatorum, iusticiam, ui-
tam atq; salutem. Christus est author & dator iu-
sticiae, uitæ et salutis: est nostra iusticia, uita, redem-
ptio, sanctificatio et satisfactio: nos illa fide in Chri-
stum percipimus, & per fidem Christo inserimur
& incorporamur: fide noster fit Christus, cum o-
mnibus bonis & gratijs suis, ut uiuat ipse in nobis,
& nos in ipso.

Ideo rectè dicimus, fidem se habere correlati-
uè ad bonitatem Dei, tanquam ad obiectum: atque
ideo, quòd fides iustificare dicitur, nihil esse aliud,
quàm si bonitatem Dei iustificare dicamus.

Haud itaque putandum est, quòd propter fidei di-
gnitatem in se iusti simus, sed quòd propter bo-
nitatem Dei fide apprehensam, iusti repu-
temur.

Summa, fides in Christum, apprehendit &
accipit in Christo, remissionem peccatorum, iusti-
ciam, spiritum sanctum, salutem & uitam eternam:

que

quæ omnia à Deo in Christo & per Christum dantur, donantur, applicantur & communicantur: & à credentibus in Christum mortuum & resuscitatum apprehenduntur, possidentur & habentur.

Non enim est alius modus recipiendi Christum, eiusq; opera, merita & beneficia, quam sola fide. Christus neminem iustificat sine fide, neque fides iustificat sine Christo, ergo solus Christus sola fide à nobis apprehensus, est nobis iustitia coram Deo. & Deus pater offert nobis filium suum Iesum Christum in Euangelio: quem non possumus suscipere, ut fiat noster, nisi sola fide.

Quid sequitur fidem?

Credentes in Christum, & baptizati, induunt Christum, sunt filij & heredes Dei per Christum, in quorum corda emittit & effundit Deus spiritum filij sui, qui est spiritus gratiæ & orationis, certificans de gratia Dei, & clamans Abba pater, per quem spiritum sanctum, qui datus est nobis, effusa est dilectio Dei in cordibus nostris.

Et ita in credentibus nihil est damnationis, qui insiti sunt Christo Iesu: in quibus iam uiuit & agit Christus, efficax est in illis, operatur uirtutes in illis, loquitur in illis, qui ut filij Dei per fidem ducuntur spiritu Dei: qui sunt templum Dei uiuentis, & spiritus Dei habitat in ipsis, efficiens omnia in omnibus.

bus: in quibus inhabitat uirtus Christi, qui potens est in ipsis, agit in ipsis & ut uelint & ut perficiant, pro bono animi proposito: qui omnia possunt per Christum, qui eos corroborat: quibus non est datus spiritus timiditatis, sed potētiae, dilectionis et sobrietatis: qui est & spiritus consolationis, ueritatis, ducens in omnem ueritatem.

Quæ sunt age officia Spiritus sancti, habitantis in cordibus fidelium?

Spiritus sanctus, qui est æternus Deus, à patre & filio procedens, hæc habet officia, in cordibus nostris accendere ueram cognitionem Dei, fidem, amorem, inuocationem, ueram obedientiam, redere ueraces in agnitione Dei et inuocatione. Item testari de Christo, & de eius persona atq; officio, quòd sit Deus & homo, redemptor humani generis, promissus Messias, impellere corda ut assentiatur Euangelio, consolari, creare in nobis novos et sanctos motus, gubernare nos & defendere contra hostes diabolos, & alios omnes tum corporales tum spirituales.

Est & officium Spiritus sancti, docere & illustrare, quæ in Euangelio per Christum sunt tradita, de rebus necessarijs ad uitã æternam, in nobis omnia recreare & innouare: hoc est, motus novos & cõgruentes legi Dei in cordibus nostris exuscitare, ut Deum uerè agnoscamus, & ei obediamus.

¶ Quid

Quid tum fructus sequitur, Christo iam
suo spiritu per fidem habitante
in nobis?

Iustificati iam fide, pacem habemus erga Deum
per Iesum Christum, induti iam nouo homine,
qui conditus est iuxta Deum, per iusticiam &
sanctitatem ueritatis, deponimus ueterem ho-
minem, morimur peccato: uiuimus porro ius-
ticiæ, non sinimus peccatum in nobis domina-
ri uel regere: mortificamus & crucifigimus
carnem, & eius concupiscentias: non obedimus
carni per cupiditates, sed obedimus iusticiæ,
seu Deo: sumus ut populus Dei, purificati Deo,
sectatores bonorum operum: abnegamus impietatem
& mundanas concupiscentias, uiuimus in
presenti seculo sobriè, iustè & piè.

Et sic iustificati, regenerati ac renouati
gratia Dei per Iesum Christum, & eius spiri-
tu, expectamus beatam illam spem & illustra-
tionem gloriæ magni Dei, & seruatoris nostri Ie-
su Christi: & sic tandem in fide perseverantes
efficiemur hæredes uitæ æternæ, iuxta spem: Deus
reddet nobis fructum tranquillum iusticiæ, qui et
tiam per illū sumus exercitati, qui et propter ius-
ticiam persecutionem passi sumus, erimus tūc beati-
tatem accipiemus coronam uitæ & iusticiæ, reporta-
bimus immarcescibilem gloriæ coronam, quā nobis
perseuerantibus

perseuerantibus in fide reddet Dominus noster Iesus Christus in illo die, cum apparuerit qui est iustus iudex, laudandus in secula seculorum, Amen.

Ad Hebræos cap. 3.

Christi participes facti sumus, si sanè initium substantiæ usq; ad finem firmum tenuerimus.

Alia forma docendi de iustificatione.

Volumus hanc formam iustificationis nostri inchoare à primis parentibus, qui ad imaginem Dei creati fuerunt: hoc est, in iusticia, sapientia, bonitate, ueritate, & sanctitate, qui Deo uerè fidere potuerunt, illum uerè diligere, uerè timere, ornati pudicitia, compositi temperantia, circumdati charitate, uestiti immortalitate, boni, recti, & sine peccato creati, ueraces, sancti, iusti, cum libero arbitrio: quo potuerunt, si uellent, humili & bona uoluntate seruire & obedire: quo arbitrio etiam possent, si uellent, propria uoluntate peccare.

Et hæc est prima iusticia, quæ uocatur originalis iusticia, qua homines primi Adam & Eua fuerunt iusti, ueraces, recti, non solum corpore, sed magis animo: qui agnouerunt Deum, Deo cū summa uoluptate obediuerūt, intellexerūt opera Dei, etiam nō admoniti, insigni et purissimo affectu dilexerunt Deum, uixerunt inter creaturas

Dei in pace, sine timore mortis, sine omni metu morborum: habueruntq; corpus obedientissimum, repugnans malis affectibus.

Lapsus primorum parentum.

Sed hæc omnia lapsu suo amiserunt, & non tantum pro se, uerum & pro omnibus hominibus secundum naturam propagatis, qui nunc nascuntur cum peccato & concupiscentia, hoc est, quod amplius natura non sunt sapientes, iusti, boni, recti, non possunt Deo à natura uerè fidere, nec illum uerè diligere, effecti filij iræ, damnationis & mortis: quæ mala etiam manent eos, quamdiu non renascuntur per baptismum & Spiritum sanctum: per quæ media propago originalis uitij soluitur, non ut non sit in nobis, sed ne imputetur, & ne damnet.

Ita lapsu hominis, tota natura humana uitata est, intellectus obscuratus, uoluntas deprauata, amissa est iusticia originalis, ut homo amplius Deum non agnoscat, & uoluntatem eius: non animaduertat, quæ sunt Dei: & non fudit misericordia Dei, non metuit Deum, non agit gratis Deo ubiq; & semper: eius non solum anima, sed etiam corpus concupiscentia defœdatur, est, furore fœdæ libidinis, seu impetu carnis, malis affectibus, &c.

In anima, amissa est fides & cognitio Dei: successit

cessit in locum incredulitas, ignorantia Dei, despectio, odium, blasphemia, & alia animæ uitia, intranquilla conscientia.

Corpus defœdatū est misera & fœda libidine seu concupiscentia, morbis, egritudine, corruptione. Summa, tota humana natura antea integra, nunc penitus deprauata est.

Et sic confitemur, omnes homines (priusquam iustificentur, hoc est, remissionem peccatorum per fidem in Christum Dominum accipiant, ac spirituum filiorum Dei donati fuerint & agantur) esse peccatores, impios, in peccato conceptos & genitos, peccato mortuos, sub ira & maledicto Dei, sine Deo, sine Christo: eoq; non posse nisi peccare, impiè facere, iram Dei contra sese prouocare.

Et si quis bonus motus, mouens ad pœnitentiam, in hominibus existit, eum dicimus esse opus, non ipsorum hominum, qui adhuc à Deo, qui solus bonus est, auersi sunt: sed Dei miserentis, & ad pœnitentiam uocantis, agentisq;.

Vnde negare non possumus, nec debemus, nos omnes ex uitiosa natura Adæ concepisse hereditaria propagatione, corruptionem, defectum, & concupiscentiam, pugnantem cum lege Dei: hoc est, nos omnes nasci à natura corrupta & uitata, peccatores, incredulos, & inimicos Dei: non nosse Deum, neq; eius legem & uoluntatem requirere,

sed appetere & agere ea tantum, quæ carnis affectus ac cæcæ rationis libido nobis suggerit, faciliam serui peccati.

Et sic amisimus simul imaginem Dei, immortalitatem, possibilitatem, innocentiam, gratiam, & liberum arbitrium. Contraximus autem malitiam, ignorantiam, difficultatem, uerecundiam & erubescenciam, carnalem natiuitatem peccato & morti obnoxiam, mutationem nostræ naturæ in deterius, impeditionem, ut non faciamus quæ uolumus.

Vnde et in nos omnes, utpote peccatores, mors regnum & dominium obtinuit: obnoxij facti iræ Dei, tyrannidi diaboli, damnationi & maledictioni. Insuper morbis, damnis, pesti, periculis, erroribus, doloribus, cædibus, & omnibus calamitatibus, quibus humana natura subiecta est propter peccatum.

Restitutio amissæ salutis.

Et quia sic fatemur & sentimus, etiam nos omnes esse peccatores propter transgressionem & lapsum: cogimurq; dicere, Adam peccato suo nos perdidisse, fecisse nos hostes Dei, obnoxios iræ & iudicio Dei, & reos æternæ mortis.

Attamen scimus, credimus & confitemur, resum Christum filium Dei, ex mera misericordia & dilectione, ideo in hunc mundum uenisse

se, ut auferret, solueret & aboleret opera & uincula diaboli, destrueret ac deuastaret eius regnum, imperium & tyrannidem, peccatum scilicet, mortem atq; infernum, iuxta promissionem: Semen mulieris conteret caput serpentis.

Idq; perfecisse testamur, per suam passionem, mortem & resurrectionem: qui & in signum uictoriae rediuuius è tumulo surrexit, ac postea triumphans in coelum ascendit, captiuam duxit captiuitatem, testificans se uicisse peccatum, mortem, Sathanam & infernum: tum etiam ipsum esse & uerum Dei filium, & potentem Dominum atq; uictorem omnium suorum atque nostrorum hostium, atq; credentibus in ipsum restituisse uitam eternam.

Ideo rectè confitemur, Iesum Christum filium Dei hanc ob causam in hunc mundum uenisse, ut totum genus humanum redimeret & liberaret à maledictione & damnatione legis, ab ira Dei grauissima, & tyrannide, dominio et iure peccati: & sic diaboli, mortis eternæ, & inferorum.

A quibus hostibus, et illorum captiuitate, nullus Angelus, nedum homo potuit genus humanum redimere et liberare, nisi solus Dei filius: qui ideo apparuit, ut dissolueret opera diaboli, ut peccata nostra tolleret, atq; nos liberaret. Sicut ait: Si uos filius liberauerit, uerè liberi eritis.

Deinde etiam fatemur, Christum Iesum filium Dei uenisse, ut satisficeret legi et uoluntati Dei, cui nullus hominum satisfacere potuit, et legi prestare perfectam impletionem, quam lex ab omnibus exigit, ob infirmitatem & corruptionem naturalem, seu ob peccatum originale, siue naturam corruptam.

Verum erat implenda lex: aliam coram iusticia Dei nullus nostrum consistere potuisset, nullusq; in gratiam Dei recipi, a qua excidimus propter peccatum contractum. Sed solus Iesus Christus sua obedientia & impletionem satisfecit iusticiae Dei, legem perfecte impleuit: quia Deum patrem & nos homines perfecte dilexit, & hanc suam satisfactionem & impletionem credentibus in ipsum donat.

Et ita certo asserimus, hanc redemptionem seu liberationem, sicut et satisfactionem, necessariam fuisse, sine quibus nullus hominum saluari, et in gratiam redire, seu Deo reconciliari potuit proprijs uiribus, operibus, meritis & iusticijs. Nam iusticia Dei sine se ipsa neminem admittit in regnum caelorum, in commercium Dei & sanctorum: adeo stricta est.

Ob peccatum enim omnes homines exclusi & expulsi sunt e paradiso: neq; recipiuntur aut exaudiuntur et saluantur, nisi uestiti iusticia originali, quae est Christus, qui factus est nobis a Deo iusticia: qui est uiuificator, auxiliator & consolator omnium.

omnium credentium: est resurrectio, uia, ueritae
 & uita. qui, si egeamus eius uerbo, consolatione, au-
 xilio & uita, dat nobis. Si sumus iniusti, pecca-
 tores & mortui, dat nobis suam iusticiam, remis-
 sionem peccatorum & uitam, imò per fidem in
 ipsum Christum omnia nostra sunt, quæ Christus
 habet & possidet.

Hæc igitur duo, scilicet satisfactionem & re-
 demptionem, seu iustificationem, peregit Christus
 Iesus, uerus Deus & homo, suis operibus: scilicet
 sua passione, & effusione sanguinis, morte, resur-
 rectione & ascensione, quibus nos reconciliauit
 Deo, satisfecit legi & iusticiæ Dei, deleuit pecca-
 catum, uicit mortem, destruxit infernum & totum
 regnum Sathanicum, stetit in nostrum locum, pas-
 sus ea quæ nos propter transgressionem pati de-
 buimus: & sic à potestate inimicorum nos libera-
 uit, ut pote Deus uerus & homo.

Quid sit Christus.

Christus Iesus est Dei et Mariæ filius, qui ex me-
 ra misericordia & dilectione tradidit & obtulit
 semetipsum Deo sacrificium, pro nobis miseris pec-
 catoribus redimendis, ut nos sanctificaret in æternū:
 est largitor gratiæ, iustificator, saluator, mise-
 rator & amator eorum qui sunt in angustia, pec-
 cato & morte: & talis amator, qui tradidit seipsū
 pro nobis, noster pontifex seu sacerdos & media-

tor inter Deū et nos miseros peccatores: et in summa, nihil nisi mera et infinita misericordia, donata et donans.

Christi officia.

Officia Christi sunt, placare Deum, intercedere & orare pro peccatoribus, offerre seipsum hostiam pro peccatis eorum, redimere, docere & consolari peccatores: quorum misertus est, uidens illos impios, errantes, auersos à Deo, & semper longius ab eo recedentes, & pugnantes contra Deum, captos, reftos & ueftos à diabolo: quos tamen ex misericordia praeueniente sic dilexit, ut se metipsum traderet pro eis, & sic à lege, peccato, diabolo & morte liberaret.

Nos igitur perditī & damnati peccatores, non potuimus alio quodam precio redimi, nec potuit placari Deus, nisi hoc immenso & infinito precio, scilicet morte & sanguine filij sui, qui tradidit seipsum pro nobis, & fudit pro nobis sanguinem suum: & sic liberauit nos à terroribus legis, à peccato & morte: ac transtulit nos in libertatem, iusticiam Dei, & uitam eternam.

Applicatio operum, officiorum & beneficiorum Christi.

Verū horum operum & officiorum, seu beneficiorum Christi, huius eius satisfactionis & redemptionis participes sunt, quo quot in Christum

sum Iesum credunt : imò credentibus, & ipsum fide uera recipientibus, hæc sua opera, hos suos labores & languores, ut sint illis propria et salutaria, donat.

Adeò magna res est fides uera et uiuida in Christū, qua dantur et donantur gratuito, imò accipiuntur hæc opera & beneficia Christi: & sicut Christi sunt, ita fiunt omnium credentium propria, ex gratia, charitate & misericordia Dei patris.

Ita & nos hæc omnia Christi officia ac opera certa fide concipere debemus, & applicare nobis: certoq; statuere, quòd simus ex eorum numero quos Christus dilexit, & seipsum pro nobis tradidit in mortem, hæc omnia ad nos pertinere & uenire.

Fides iustificans, & saluans.

Cum autem soli fidei in Christum iustificationem ac salutem tribuimus (siquidem salus seu uita æterna contingit ex ipsa gratia Dei, quam fide apprehendimus) non loquimur de fide sterili, aut mortua, aut historica fide: sed de ea fide, quæ est firma animi fiducia in Christum, tanquam unicum Seruatorem, à patre missum: uel in Dei misericordiâ propter Christū, qua fide assestimur uerbo Dei, & promissioni Euangelij: qua apprehendimus

apprehendimus misericordiam Dei, qua confidimus nobis gratis esse remissa peccata. & nos iustos pronunciarum coram Deo propter Christum, utpote eum qui iustificat impium, sine quo nemo reconciliatur Deo: qui uenit querere & seruare quod perierat. unde & iustificator, reconciliator, mediator & saluator dicitur.

Hæc inquam fides nõ est frigida quædã opinio, aut uaga humani animi cogitatio: sed est uiuax quædã & indubitata opinio, fiducia constans, et animosa, misericordie Dei erga nos: qua certi sumus supra omnem certitudinem, nos placere Deo, nos habere propitium & ignoscentem Deum in omnibus quæ facimus aut gerimus, propitium in bonis, & ignoscentem in malis, qua proijcimus nos totos in Deum, & permittimus nos Deo.

Imò hæc fides est efficax, uiua, spiras & potens energia in corde, & uera fiducia in Deum & eius promissiones de Christo: ipsum scilicet Iesum Christum filium Dei, totum nostrum esse, nobis à Deo patre missum, nobis natum & donatum, pro peccatis nostris mortuum, & resurrexisse propter iustificationem nostri: per ipsum, patrem esse placatum & reconciliatum, qui pro nobis in ipsum credentibus sua passione, morte & resurrectione, iusticie Dei satisfecit, nos à lege & peccato liberauit.

Hæc cum corde credimus, & ore confitemur,
(scilicet

(scilicet Iesum Christum nostrum esse iustificatorem, sanctificatorem, satisfactorem, redemptorem & saluatorem, nobis seruisse sua doctrina, miraculis, operibus, et tota sua uita: nobis natum, passum, mortuum, sepultum, resurrexisse, & caelos ascendisse, sedere ad dexteram Dei patris, illic nostrum esse mediatorem, propitiatorem, oratorem seu intercessorem unicum) iustificamur, & saluamur: hoc est, absoluihur à peccatis, gratis: donamur iusticia Christi, reddimur filij & haeredes Dei: non peribimus, nõ cõfundemur, sed certò habebimus (perseuerantes in finem usq; in hac fide) uitam eternam.

Verum huic fidei uiuæ & ueræ in Christum, non potest abesse spes & charitas, & alia bona opera: imò certò atq; necessariò consequuntur. Ipsa enim fides uera & uiua, per se plena est operibus bonis: imò ipsa fides in Deum, & Dei filium, scilicet Christum, totam uitam Dei & Christi continet, & uitam bonam ab ea fide inseparabilem: imò ea ipsa fides est bona uita. Adde etiam, hanc fidem uiuam dici genitricem bonæ uoluntatis, & iustæ & piæ actionis, ac totum chorum uirtutum, nouæq; uitæ.

Mortua ergo fides est, quæ uitam illam Dei non adfert: & bonis operibus, id est, noua uita, charitate,

charitate, emendatione, & alijs fructibus caret: quæ ficta fides à Paulo uocatur, & à Christo temporaria.

Etiam fides uacillans, seu dubitans, non iustificat coram Deo: unde & Christus sæpe increpat uacillantes & dubitantes Apostolos in fide. Ergo certa & indubia fides probatur, qualis fuit Abrahamæ fides, qui non infirmatus fide, non hesitabat ad promissionem.

Hanc fidem uiuam, uocamus fidem ueram, fidem gratiæ, fidem Euangelicam, fidem iustificantem & saluantem, qua filij Dei renascimur, & in Christo uiuimus, mouemur & sumus, eiq; ut uiti frugiferi insiti palmites, non possumus non fructum ferre.

Testantur de hac fide uiua & uera, primò confessio fidei & sincera doctrinæ in cruce & persecutione: scilicet, Christum esse filium Dei uiuentis, quæ fides non est mortua, sed uiua, uitæq; habet, & uiuit in Christo, qui uita est.

Deinde etiam de hac fide uiua & uera testantur Sacramenta. abluimur enim singuli baptisate à peccatis nostris, et Christo inserimur, ut in eo beatam et æternam uiuam uiuamus. Sicut Paulus ait: Quotquot baptisati estis, Christum induistis. Sumus enim in nomine Domini baptisati.

ut iam non nos, sed Deus uiuat in nobis : & nomen impiorum pereat, quò solum Dei nomen in nobis sit.

Postea quoq; in Eucharistia singuli pascimur corpore & sanguine Christi, ut in Christo maneamus, & illum habeamus manentem in nobis. Cum enim in Cœna porrigat nobis corpus & sanguinem suum Christus, quid aliud faciat, quàm quod offerat sese totum hospitio nostro excipiendum?

Ita pœnitentes singuli peccatis absoluihur in nomine, uerbo, promissione & mandato Christi, eiusq; ordinatione & institutione : cui si credimus, hac fide ipsum habemus inhabitantem in cordibus nostris : & per ipsum, seu propter ipsum, habemus remissionem peccatorum, iusticiam, & uitam æternam.

Sacramenta enim ideo exhibentur, ut statuamus nos certò fide, per Christum habere iustificationem : hoc est, à peccatis remissionem, reconciliationem cum Deo, & uitæ æternæ hereditatem.

Vnde ueniat fides.

Et hæc fides uera, ut est opus Dei in nobis, ita uenit ex auditu uerbi Dei. Est enim eius fidei causa efficiens, Spiritus sanctus, et uerbū Dei mouēs animā nostrā, quo affectimur uerbo Dei, qui enim uerbum

bum Dei audiunt & apprehendunt, eiq; obtinent : hos haud dubie mouet Spiritus sanctus, & gubernat : qui & largitur Spiritui nostro, ut certum & indubitatum prebeamus assensum & uangelio, & firmiter credamus, Deum nobis peccata condonare, & habere nos filiorum loco, propter Christum filium suum : ita ut sine hesitatione inuocemus patrem, & sciamus quod que ab eo in nomine filij sui petimus, daturus sit nobis.

Et huic fidei ueræ & uiuæ cognata est spes, quæ expectat futuram remissionem peccatorum, seu liberationem, quam fides in præsentia accipit.

Efficacia fidei.

Hæc fides reddit nos capaces gratiæ, remissionis peccatorum, ac uitæ æternæ : mentes nostras credentium scilicet, Deo coniungit, iustificat & pacat, corda purificat, et uarijs uirtutibus ornât, uidelicet timore Dei, spe, patientia, dilectione, humilitate mentis.

Ex hac fide fluunt opera bona, quæ in se non iustificanti operantem, sed testantur de cordis iustificatione, quæ est per fidem : & propter hanc fidem in Christum, Deo placent bona opera, atq; ab ipso pro sua bonitate remunerantur.

Attamen

Attamen non debemus propterea ipsorū bonorum operū gratia, uitam æternam polliceri, cum sint imperfecta: sed uita æterna contingit ex ipsa gratia Dei, quam fide apprehendimus: & fides iustificans & saluans est, ex sola gratia Dei gratuita.

Hec etiam fides, quæ est tam animosa fiducia misericordiæ Dei, ualet & subsistit coram Deo, totum hominem transformat & nouat, & talem facit, ut reddat iuxta uulgatam illam iusticiæ definitionem, unicuique quod suum est, cor exhilarat, erigit & excitat, rapitque dulcissimis quibusdam affectibus. erga Deum & hominem, exerit se omnibus pietatis & iusticiæ officijs, mouet atque impellit perpetuò credentes ad opera bona, non est ociosa, seruit proximo per charitatem.

Summa, uera fides nunquam cessat uerè pia uereque Christiana opera operari, sponte fertur ad operandum, semper erumpit in opera, inuocat & glorificat Deum, eique gratias agit, odit peccatum, non delectatur peccato, neque propositum habet peccandi.

Iusticia ante legem, & sub lege.

Patres ante legem, et ante natum Christum, nullam aliam iusticiam habuerunt, quam iusticiam fidei in promissum semen. Sic Adam & Eua post lapsum audiunt: Semen mulieris conteret caput serpentis.

De iustificatione

Sic Abraham: In semine tuo benedicentur omnes gentes, ex fide in promissum semen, id est, Christum, iustificatus est. iuxta illud: Credidit Abraham Deo, & imputatum est ei ad iusticiam. id est, credidit Abraham se habere per semen Christum, remissionem peccatorum, liberationem à maledictione, ira Dei, aeterna morte, & se habiturum hereditatem aeternam.

Vnde uidemus, nec ante legem, nec in lege aliam fuisse ueram iusticiam, quam eam quæ est in Christo per fidem, quæ fides certò & indubitato credit & fidit Deo, tota à Deo pendet, nititur soli eius bonitati & misericordiae: sicut Abraham, qui pronunciat iustus ex fide, ante legem, ante circumcisionem. & omnes credentes in Christum promissum semen, sunt ueri filij Abrahamæ, & sic uerè iusti, qui Christum agnoscunt: ob id etiam propter Christum per fidem consequuntur remissionem peccatorum, & uitam aeternam. Sunt iusti propter iusticiam Christi, sicut sunt peccatores propter transgressionem Adæ, & sola fide in Christum iustificantur.

Est ergo iusticia diuina, Christus, aut fides in Christum. Sine enim Christo, aut fide in Christo, nemo iustificatur in conspectu Dei. Qui autem credit in Christum, is accipit Christum fide sua, & in Christo

Christo accipit etiam remissionem peccatorum, iustitiam & uitam æternam. Est enim sola fides opus, ut accipiamus Christum: & hæc sola fides est organon, quo Christus accipitur. Ergo oportet nos credere in Iesum Christum, ut beneficio eius fruamur.

Credere autem in Iesum Christum, est credere, & omnem fiduciam suam in Iesu Christo ponere, quòd is sit uerus Messias, uerus Deus & homo: sit solus expiatio & redemptio & salus nostra, exaltatus in cruce, ut nostra peccata expiaret, & nos secum per mortem ad æternam uitam perduceret.

Qui ita per fidem Christum recipit, is acceptus est Deo, & adoptatur in filium Dei, ac fit heres quidem Dei, coheres autem Christi. Siquidem solus Christus in sua manu & potestate habet uitam æternam, quæ nõ datur nobis propter nostram fidem, sed datur per nostram fidem propter Christum.

Ideo etiam eatenus dicimur per fidem iustificari, non quòd fides in Christum per se sit opus tantæ dignitatis, ut merito suo iustificet nos coram Deo: sed quòd accipiat Christum, propter quem solum reputamur coram Deo iusti, & adoptamur in filios & hæredes Dei.

Et ideo fides in Christum Iesum, est maximum opus, & prestantissimus Dei cultus: quia est organon, quo apprehenditur Christus: & quo is qui credit, inseritur Christo, habet remissionem peccatorum, adoptatur in filium Dei, reputatur iustus coram Deo, donatur Spiritu sancto, qui ducit eum in omnia genera uirtutum & actionum, imò hanc fidem dat Spiritus sanctus per Euangelion è celo.

Solus ergo Christus, benedictum semen, fide per Euangelion acceptus, is est, propter quem ueram & perpetuam benedictionem & salutem consequimur.

Quare cum Christus accipiatur & inseratur nobis per fidem, manifestum est, quòd non possumus prestantius & melius sacrum facere, quàm credere in Christum Iesum, nempe credere, quòd is Iesus Christus, Dei filius unigenitus, et Mariæ filius sit uerus Messias, qui factus sit pro peccatis nostris uictima & expiatio, quiq; factus sit nobis sapientia à Deo, iusticiaq; et sanctificatio & redemptio, quòd sit mortuus propter peccata nostra, & resurrexit propter iustificationem nostri: hoc est, credere peccata nobis esse remissa à Deo propter meritum Christi, & nos coràm Deo iustos reputari propter resurrectionem Christi, ac in filios & heredes Dei adoptatos propter Christum: & cum istud credimus, hac fide recipimus Christum, & iustificamur.

ficimur membrum Christi.

Membrum autem participat naturam eius, cuius est membrum: & qui recipit Christum, recipit iusticiam & sanctitatem, reputatur iustus, etiam si in se fuerit iniustus: nouit et possidet Christum: & quia nouit & possidet Christum, ideo nouit & possidet omnia.

De iusticia Christiana, seu Euangelica.

Confitemur & nos etiam, iusticiam Dei seu Christi, esse nostram iusticiam, qua sola omnis iustificatio nobis contingit & perficitur. hæc una legi Dei satisfacit, & initium suum habet ab æterna Dei erga nos charitate, & à charitate Christi, cum erga patrem, cui uoluit in mortem usque obedire: tum erga nos, pro quib. mori sustinuit, ut per eum uiueremus.

Et hæc iusticia Christiana uocatur iusticia Christi, gratiæ et fidei, tum etiam uocatur iusticia Dei, & quidem nostra, quòd nobis impetrata sit Christi Iesu seruatoris nostri beneficio, & illius gratia nobis sit donata.

Et huius iusticiæ causa est, gratia Dei, & fides que apprehendit gratiam ad iusticiam, & Christus propter quem iusticia contingit, redemptio & meritum Christi. meruit enim nobis Christus ueram iusticiam, que uocatur iusticia Dei gratuita, è qua sequitur remissio peccatorum, reconciliatio

cum Deo, imputatio diuina, seu acceptatio, qua Deus confidentes suae misericordiae propter Christum iustos pronunciat.

Hæc iusticia iustificans & saluans, non est iusticia legis, operum externorum, hypocritarum, aut hominum ciuilitè iustorum: sed est iusticia Dei uel Christi, fidei, Euangelij, gratiæ & misericordiae, quæ est in Christo, quam fide in Christum accipimus, & nobis fide propriam facimus, quæ nititur sola misericordia Dei, & quæ ualet coram Deo, & quæ sola nos seruat.

Et hæc uera iusticia non contingit nostro merito, sed est cœlestis & diuinum beneficium, quam nobis donat Christus, & quam ex Euangelio eius per fidem accipimus: & qui accipit Christum (accipit autem eum, qui credit Euangelio eius) is accipit Deum, antea peccato amissum, & reputatur coram Deo spiritualis, propter Christum, qui totus est spiritualis, & donat in ipsum credentibus se unà cum omnibus suis donis.

Sicut enim pater habet in semetipso iusticiam, quia est ipsa iusticia, ita dedit & filio habere in semetipso iusticiam. Nam quod ad naturam diuinam filij Dei attinet, ita habet iusticiam in semetipso, ut sit etiam ipsa iusticia. Quod autem attinet ad humanam eius naturam, peccatum

atum non fecit, nec est inuentus dolus in ore eius.

Quare etsi homo natura sua iniustus est, tamen si audit uocem filij Dei, quæ est uox Evangelij, & accipit eam fide: is fit & per fidem membrum eius, & reputabitur coram Deo iustus propter filium, quia filius est uera & perfecta iusticia. Nisi enim filius Dei haberet iusticiam, credens in ipsum non iustificaretur.

Nunc autem habet in seipso iusticiam, a deo quæ est ipsa iusticia, quia uerus est Deus: & impleuit homine assumpto, omnes partes perfectæ iusticiæ. Semetipsum enim dedit precium pro nobis, mortem subiens pro nobis, eripuit nos à peccato & condemnatione æternæ mortis: & per fidem huius beneficij imputatur nobis eius iusticia, qua sola grati & accepti sumus Deo, tanquam filij & heredes effecti æternæ uitæ.

Iustificamur ergo coram Deo non propria iusticia, sed aliena, quæ est Christi iusticia, quæ sola iudicium Dei sustinere potest: & hanc Christi iusticiam ex misericordia nobis Deus donat: quam si fide receperimus, reputamur coram Deo iusti, non tamen quia nos iusti ex nobis sumus, sed quod alienam iusticiam fide possideamus: pro-

pria iusticia sumus peccatores, aliena iusticia iusticia qua sola iustificamur in Deo, per fidem propter Christum.

Vnde sequitur, iusticiam Christianorum esse iusticiam alienam, & ab extra infusam: hoc est, quia Christus iustus est. Item esse gratiam, qua per fidem in Deum iustificamur. Nam Dominus reputat iustum, & saluat, quia promisit remissionem peccatorum per Christum: quisquis eam promissionem accipit, & credit Christum satisfecisse pro peccatis, & propter Christum dari spiritum sanctum, illum Deus reputat iustum, & seruat.

Hæc autem iusticia datur hominibus in baptismo, & omni tempore ueræ pœnitentiæ, ita ut homo cum fiducia possit gloriari in Christo, & dicere: Meum est, quod Christus uixit, egit, dixit, passus est, mortuus est, non secus quàm si ego illa uixissem, egissem, dixissem, passus & mortuus essem: sicut sponsa habet omnia, quæ sunt sponsi. omnia enim sunt communia utrisque: sunt enim una caro.

Ita Christus & Ecclesia sunt unus spiritus. Sicut D. Petrus inquit: Maxima & preciosa donauit nobis Deus & pater misericordiarum in Christo. Et D. Paulus: Qui benedixit nos omni benedictione spirituali, in cœlestibus & Christo.

Hæc gratia & benedictio ineffabilis olim promittebatur Abrahamæ, Gen. 12. In semine tuo, id est in Christo,

Christo, benedicentur omnes tribus terræ. Et Esaiæ cap. 9. Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Nobis, inquit. Sic Luca 2. Natus est uobis hodie seruator, qui est Christus.

Omnibus enim Christus uenit, omnibus natus est, omnibus hominibus apparuit salutifera gratia, omnes homines uult saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire: nullius mortem cupit, sed uitam: omnibus sua bona, merita, beneficia & opera offert, pro omnibus facta. Verum oblata bona per Christum fide percipiuntur, fide inserimur Christo, & efficimur membra corporis eiusdem.

Solus ergo Iesus Christus filius Dei, est uictima pro nobis, & mediator, propter hunc solum recipimur à patre fiducia ipsius, solus hic dat & donat omnia sua dona credentibus, Spiritum sanctum, liberationem à morte, defensionem, resurrectionem ex morte, & uitam æternam. Igitur soli salui fiunt, qui filium Dei Iesum Christum, utpote Messiam & saluatorem suum accipiunt, cæteri pereunt. Accipiunt autem hi, qui Euangelium audiunt, recipiunt, & huic credunt.

Est autem Euangelion, prædicatio de pœnitentiâ & remissione peccatorum, iubens omnes homines agnoscere se esse peccatores, reos, filios iræ, natura damnatos. deinde iubens certò credere & statuere, Deum uelle ipsos recipere in gratiam,

propter filium mediatorem gratis, hac fide accipiunt iusticiam Christi, remissionem peccatorum, reconciliationem cum Deo, nouā lucem & uitam eternam, ut pote dona Dei gratis data, eripiuntur à morte eterna, ira Dei & damnatione: peccata illis non imputantur, sed teguntur et condonantur, reputantur iusti, accepta & quasi induta uesle nuptiali, iusticia Christi, quæ sola coram Deo ualet, & sic fiunt filij Dei.

Deus enim Iesum Christum, qui non nouerat peccatam, imò qui iusticia ipsa erat, pro nobis fecit ipsum non peccatorem, sed peccatum, id est, uictimam & hostiam peccati nostri expiaticem: pro nobis fecit illum obire mortem, ac si peccator fuisset is, & maleficus: uoluit ipse Christus pati supplicium, ac si peccasset omnia, cum solus nihil peccasset, ut essemus iustificati à Deo per ipsum, qui est solus uera iusticia, quæ Deo accepta est, quam nos fide induimus, ut nostra fiat.

Sicut & diuus Paulus ait 1. Corinth. 1. Christus nobis factus fuit sapientia à Deo, iusticiaq; & iustificatio, & redemptio.

Et sic D. Paulus Christo quatuor elogia adferret, quæ totam eius uirtutem, & quicquid ab ipso bonorum recipimus, complectuntur.

Factus est nobis à Deo ex gratia, non merito, Sapientia, ut per ipsum agnosceremus Deum, per quem

quem & nobis innotescit uoluntas Dei. Nemo enim nouit patrem, nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare. Est enim sapientia, cognitio Dei, quam in nobis non inuenimus, sed in Christo, & per Christum habemus.

Deinde factus est iusticia, ut nos fieremus iusticia Dei in eo, id est, ut iusticia Dei nostra fieret per Christum, impetrata nobis eius sacrificio & morte. Et fit nostra per fidem in ipsum. factus ergo est nobis Christus iusticia à Deo, ut qui in nobis peccatores sumus, in ipso & per ipsum iustifimus, nō imputato nobis peccato propter ipsum.

Tertiò factus est nobis sanctificatio, quia iustificatis restant peccatorum reliquie, & indigent ut semper eis augeatur fides, ut sanctificentur. Qui enim sanctus est, sanctificetur adhuc. Sanctificat autem eos, qui in ipsum credunt.

Quartò factus est redemptio. Sicut inquit Paul. Rom. 8. Expectantes adoptionem, redemptionem corporis nostri. Rom. 7. Infelix ego homo, quis me liberabit à corpore mortis huius?

Ecce primò illuminamur à Christo cognitione Dei. Deinde iustificamur. Tertiò sanctificamur. Postremò uerò redimemur: quæ redemptio à peccato, Satana, & omni eius oppugnatione plenè quidem fiet per mortem, & futuram resurrectionem.

Summa:

Summa: Solus Christus iustus, est omnium seculorum & sanctorum ab exordio mūdi ad finem usq; ipsa iusticia, quæ peruenit per fidem Iesu Christi in omnes credentes.

Fide enim Christus apprehensus, & in corde habitans, est iusticia Christiana, propter quam Deus nos reputat iustos, & donat uitam æternam: & hæc iusticia coram Deo est, qua à lege, peccato, morte & omnibus malis liberamur, & participes gratiæ, iusticiæ, & uitæ efficiamur, ac deniq; domini cœli, terræ & omnium creaturarum constituimur: & sic nos gloriamur, nos fide accepisse pro nostra iniusticia, iustitiam Christi: & pro nostro delicto, Christi innocētiam, nosq; per uerbū mundatos ac sanctificatos aliena iusticia, nempe iusticia Christi.

Ideo asserimus uerissimam esse sententiam Ioan. 3. Credentes in Christum saluari, non credentes condemnari. Quare? Quia non credunt in nomen unigeniti filij Dei. Ecquod quæso illud est nomen? Nempe nomen Christi, Deus, iustus, rex, bonus, salus, uita, lux, & redemptio. Qui igitur credit in nomine Christi, per fidem accipit Deum, iusticiam, regnum, bonitatem, salutem, lucem & redemptionem.

Loquimur autem hic de iusticia Dei, qua coram Deo iusti reddimur: nō de stricto Dei iudicio, quo de noxijs sumit supplicium: neq; etiam de ei
perfe

perfectiōe, qua Deus ipse natura iustus est.

Sed de ea iusticia, quā Euangeliū prædicat, quæ in Euangelio reuelatur, quæ corā Deo ualet, nempe Iesum Christum, qui nostra est iusticia, si uerè in eum credimus, quæ per sanam fidem nobis communicatur.

Si ergo quærimus salutem, hoc est uitam apud Deum, quærenda primū est iusticia, per quam illi reconciliati, uitam in eius beneuolentia obtineamus. Nam ut à Deo amemur, prius iustos esse necesse est, quum iniusticiam odio habeat.

Hæc autem iusticia non est alia, quàm iusticia Dei, iusticia Christi, iusticia fidei, quæ à Deo nobis donatur, reuelatur & offertur per Euangelium, & fide percipitur: quæ sola apud tribunal Dei approbatur, & quæ sola nos ab interitu liberat, & cuius communicationem dominus in Euangelio nobis confert.

Vnde & Euangelium uocatur propriè salutis doctrina, quia illic offertur Christus Iesus, uerus Deus & homo, mortuus & resuscitatus, qui factus est nobis à Deo patre iusticia, ut nos fide efficermur iusticia Dei per illum: cuius etiam proprium munus est, seruare quod perierat: per hunc omnis qui credit, iustificatur. Acto. 13.

Nam extra Christum omnes homines sunt damnati: in ipso autem solo reperitur gratia Dei, remissio

missio peccatorum, iusticia & salus. Vt ergo iustificemur, causa efficiens est, misericordia Dei: Christus, materia: uerbum cum fide, instrumentum.

De iusticia ualente coram iudicio Dei.

Iusticia, qua coram Deo in iudicio eius constamus & absoluihur, est illa, quam accipimus per fidem propter Christum. Solo autem Christo per fidem accepto, qui solus est perfecta iusticia, possumus in iudicio Dei constare.

In iudicio enim Dei nihil prorsus ualet, aut iustificat, praeterquam fides: hoc est, Christus iustus, qui per fidem accipitur. Absque enim fide, & absque Christo, nihil ualet in iudicio Dei.

Ergo uocatus ad iudicium Dei, constabit & intromittetur in caelum, qui credit in Christum filium, & affert cum secum per fidem.

Et qui uenit ad iudicium Dei, & adfert secum Christum, cui in baptismo est incorporatus, & cuius corpus & sanguinem in coena Domini ad confirmandam fidem accepit, is pronunciat iustus, & fit saluus.

In summa, qui uocatur ad iudicium Dei, & accusatur peccatorum, is non potest constare, nisi adduxerit secum Christum, seu Christo, siue iusticia Christi fide indutus fuerit, utpote ueste nuptiali

ptiati, seu nouo homine, qui est Christus, qui solus
ualet in iudicio Dei.

Deus enim misericors est solus ijs, qui habent
Christum sibi donatum. Habent autem Christum,
quotquot in ipsum credunt. Qui uero habent Chri-
stum, habent etiam in Christo benedictionem, sci-
licet fauorem & gratiam Dei: immò in Christo
Deum habent, & Spiritum sanctum, remissionem
peccatorum, iusticiam fidei, quæ est iusticia Chri-
sti: habent liberationem ab omnibus afflictioni-
bus, conseruationem in morte, uictoriam super
mortem, resurrectionem à morte, & sempiternam
fœlicitatem in cœlis.

Contrà, ubicunq; abest Christus, ibi abest etiam
misericordia Dei. Ideo Deus non est misericors
Turcis, Iudeis, & impijs, quia non habent Chri-
stum. Qui autem Christum habent, & quibus Chri-
stus fauet, his Deus pater fauet, adoptat eos in fia-
lios, reputat eos iustos, seruat eos in morte, dat eis
uitam æternam.

Summa: iusticia uera, quæ constamus in iudicio
Dei, & quæ apud Dei tribunal approbatur, &
quæ à Deo nobis donatur, quæ in Euangelio reue-
latur, & per Euangelium offertur, & accipitur
fide, & operatur in credentibus efficaciter,
& quæ sola nos ab interitu liberat:

Est solus Iesus Christus dominus noster, & remissio peccatorum propter ipsum.

In Christo enim Iesu promissa est iusticia, sanctificatio, redemptio, salus, & uita eterna: hæc per fidem in Christum accipimus. Ergo nulla iusticia nos liberare potest, præterquam iusticia domini nostri Iesu Christi: si tamen ea per fidem nostra facta fuerit.

Est ergo definitio hæc uera:

Christus fide apprehensus, & in corde habitans, est iusticia Christiana, propter quam Deus nos reputat iustos, & donat uitam eternam.

Est & hæc definitio Christianæ iusticiæ uera:

Iusticia Christiana est ea, qua Christus in nobis uiuit: & quia uiuit in nobis Christus, necesse est cum eo adesse gratiam Dei, remissionem peccatorum, iusticiam, uitam & salutem eternam.

Est & hæc definitio uera, rectè intellecta: Iusticia est remissio peccatorum, parata per sanguinem Christi: & illam iusticiam, sicut & salutem attulit Christus, eamq; fidelibus communicat. Et communicatione enim iusticiæ, salus & uita est.

Est & hoc uerum:

Iesus, qui est Christus, siue Messias ille in lege

Et prophetis promissus, non solum homo, sed etiã
Deus, filius Dei uiui, est mediator Dei et homi-
num, iusticia nostra et uita æterna. qui hoc cre-
dunt, sunt iustificati, sunt iusti filij Dei, et habent
uitam æternam.

Igitur Iesus Christus, uerus Deus et homo, pas-
sus, mortuus, et resuscitatus, fide à nobis apprehē-
sus, est nobis iusticia et uita æterna.

Est & hoc uerum:

Solus Iesus Christus filius Dei pro nobis uicti-
ma factus, qui sola fide apprehenditur à nobis, est
iusticia nostra, benedictio, salus et uita æterna, no-
bis à patre ad hoc datus.

Ergo solus Christus pro nobis crucifixus, est
nostra iusticia coram Deo, et saluator noster.

Qui hoc negant, negant Christum.

Qui hoc damnant, damnant Christum.

Nempe: Solus Christus Iesus uerus Deus et ho-
mo, traditus in mortem propter peccata nostra, et
excitatus propter iustificationem nostri, est iusti-
cia nostra, si credimus in eum.

Et ratio est: Quia tota sacra scriptura Spiritus
sancti, testificatur de Christo, quod solus Christus
est iusticia et salus nostra.

Item: Vna est omniũ Prophetarum et Aposto-
lorum uox, non esse aliam iusticiam, quam in solo
Christo crucifixo, et resuscitato.

d Item:

De iustificatione

Item: Tota sacra scriptura prædicat hoc Euangeliū de Deo, quòd sola Dei misericordia saluamur. Hæc autem misericordia Dei est Christus, qui nobis est prædicatus statim à lapsu hominis per hoc Dei Euangelium: Semen mulieris conteret caput serpentis.

Et hic Christus, qui est iusticia nostra, sola fide apprehenditur & fit noster, nobis natus, nobis datus. Esa. 9.

Item: Euangelium prædicat nobis solū Christū, filium Dei, pro nobis mortuum ad iusticiam & salutem: qui sola fide apprehenditur ad hoc, ut fiamus filij Dei, liberi à peccatis & morte æterna.

Item: Euangelium est uerbum iusticiæ, quòd affert iusticiam, & remissionem peccatorum, & salutem.

Item: Euangelium damnat omnia humana studia & opera, & prædicat unius Christi iusticiam.

Item: Non licet nobis aliter prædicare Euangelium, quàm Apostoli prædicauerūt, de Christo Domino: quòd solus Christus est iusticia nostra coram Deo, nec est in alio quoquã salus. Nec enim aliud est nomen sub cælo datum inter homines, in quo oporteat nos saluos fieri. Actor. 4.

Item: Per Spiritū sanctum prædicauerunt Apostoli, & adhuc ueri et piij prædicatores nihil aliud prædicant quàm Euangelium Christi, de iusticiâ, quæ

Hominis.

51

quæ est per fidem Iesu Christi, qua fide apprehendimus Christum, iusticiam nostram.

Item: Euangeliū prædicat iusticiam Dei in solo Christo pro nobis crucifixo, quam iusticiam nemo potest intelligere, nisi ex Euangelio per Spiritum Christi.

Item: Fides Euangelij est, quæ credit, solū Christū filium Dei, factū pro peccatis nostris uictimā, esse iusticiam nostram coram Deo.

Item: Per solum Christū, & propter solū Christū, qui est iusticia nostra, quæ sola fide suscipimus siue apprehendimus, nos dānati peccatores accipimus remissionem peccatorum, & uitam æternam.

Item: Fides in Christū, quæ solū Christū credit & confidit esse iusticiam suam, est Dei uirtus uia & efficax, quæ per charitatē operatur bona opera, ut Paulus ait Gala. 5. Sicut artifex operatur per instrumentum, quod sine artifice mortua res est, & inefficax.

Item: Tota sacra scriptura prædicat nobis, solū Christū esse iusticiam nostrā, si credimus in eum.

Item: Habes quid doceamus, cum dicimus, solū in Christum fide nos iustificari coram Deo: uide licet nihil aliud quàm quod docet tota sacra scriptura Spiritus sancti, quod solus Christus filius Dei, pro nobis patri uictima factus, est iusticia nostra coram Deo, & nobis uita æterna,

si modo credimus in ipsum.

Item: Christus est sol iusticiæ, sapientia, iusticia, resurrectio, & uita nostra, quæ uera fiducia apprehendimus in Christo.

Item: Christus non aliam Ecclesiæ iusticiam ostendit, quàm semetipsum, ipsum in quâ Dei & Mariæ filium, & quidem solum. Ceterum iusticia & uita manens in Christo, & idcirco extra nos constituta, nos nec iustificat nec uiuificat, nisi nobis communicetur, aut nostra fiat.

Communicatur autem nobis Christus, & Christi iusticia atq; uita nostra fit, per nullum aliud medium, quàm per solam fidem, sicut ipsemet Christus docet Ioan. 3. Sicut Moses exaltauit serpentem, & ita credendo noster fit Christus, id est, fide percipimus Christum. Ergo per fidem fit, ut iusticia Christi nobis imputetur pro nostra iusticia.

Dum autem per fidem admittitur aut recipitur Christus, non est in animis fidelium ociosus.

Principio enim communicat suam nobis iusticiam, nostram iniusticiam diluendo, ne ea imputetur nobis, & pro ipsa suam nobis iusticiam donando, quò ipsa nobis pro nostra imputetur.

Deinde efficit, ut uarios iustitiæ fructus, uerè inquam bona opera proferamus. Sunt autem uerè bona opera, quæ secundum uoluntatem Dei, ex fide Christi proferimus, ad gloriam Dei. Nam Christi

stus uitis est, fideles palmites sunt: si hæc in uite matura fuerint, multum boni fructus proferunt.

Conclusio: Manet ergo fundamentum firmum & solidum, etiam contra inferorum portas, Christum solum esse iusticiam nostram: & Deum propter illum mediatorem, placatorem & pontificem nostrum, nostri misereri, et nos diligere, exaudire, recipere & saluare.

Summa summarum: Euangelium est doctrina de iusticia Dei, quæ est Christus per fidem in nobis.

Anathema sit, Si quis negauerit nos iustos esse iusticia Christi.

Et ratio est: Quia omnes Prophetae & Apostoli nihil aliud docent & testificantur, quam quod Christus sit iusticia nostra.

Jeremias uaticinatur de Christo cap. 23 & 33. Quod uocabitur Deus iusticia nostra.

Diuus Paulus scribit, iusticiam fidei testificatam esse in lege & Prophetis. Roma. 3.

1. Cor. 1. affirmat Christum nobis à Deo factum esse iusticiam.

Alia forma iustificationis.

1 Homo est sub lege damnatus propter peccatum, nihil boni est in eo, tantum peccatum terrenus, & desperare faciens per iram Dei.

2 Et ne homo desperet & pereat, ut Cain, Saul, Iudas, audit Euangelium, ex cuius auditu uenit fides.

54 **Deiustificatione**

des in hominem, per Spiritum sanctum.

3 Et sic homo fide apprehendit Christum filium Dei, pro peccatis nostris mortuum.

4 Christus sola fide apprehensus, id est, fides in Christum, est illi homini resurrectio, sapientia, reconciliatio, iusticia, remissio peccatorum, sanctificatio, cōsolatio, salus, redemptio, & uita eterna.

5 Quia Christus filius Dei ad hoc nobis perditus, non certè bene meritis, à patre datus est, ut sit nostra iusticia, & mediator inter Deum & nos.

6 Omnes ergo homines sunt propter peccatum damnati ad mortem, nō possunt redire ad patrem, nisi tantum per solum Christum.

7 Per hunc solum liberamur ab ira Dei, id est à iusta sententiā irati iudicis: quem nemo, nullaq; creatura placare potest, nisi solus Christus.

8 Nec potest à nobis Christus iusticia nostra suscipi ulla re, ullis operibus, nisi fide, ut sit iusticia nostra.

9 At hoc est, quod dicimus, Nos coram Deo iustificari sola in Christum fide: id est, per Christum & propter Christum solum, quem non alia re, aut opere, sed sola fide suscipimus, nos accipere remissionem peccatorum, & uitam eternam.

Alia forma iustificationis.

1. Initiō Deus omnia per filium suum creauit, ualde bona. Inter quæ creauit & hominem ad suam imaginem

maginem & similitudinem, ac ornauit eum pulcherrimis, adeoque diuinis donis: fecit eum iustum, sapientem, immortalem, & perpetuo felicem.

2 Sed ecce, quem Deus tanta maiestate excoluit, eum paulo post Satan ita seduxit, ut primum quidem abiecto Spiritu sancto Dei, plus fidei adhiberet mendacibus Sathane, quam ueritati Dei: deinde uiolaret mandatum Dei, ac coniceretur per inobedientiam in conditionem mortis, & perpetuae damnationis.

3 Nec id uni Adamo tantum accidit, sed omnibus etiam posteris eius: qui ablato per peccatum Spiritu sancto, facti sunt mancipia Sathane, & filii gehennae.

4 Quamquam autem Deus potuisset optimo iure hominem in sua internectione relinquere, miseratus tamen tantum casum, tantamque calamitatem eius, cum ante creasset omnia per filium suum bona, uoluit etiam hominem iam a bonitate Dei & salute sua lapsum, per eundem filium suum recreare, atque a peccato & morte redimere, & iusticiae ac uitae restituere.

5 Postquam enim homo factus est Deo inobediens, & defecit per peccatum a bono suo creatore, non est in homine aliud quam mors et interneccio. Quacumque die, inquit, comederis ex eo, morte morieris.

6 Homo destitutus Spiritu sancto, obnoxius est Spiritui Sathane: qui cum totum hominem occupet, & in seruitutem suam abducat, excitat in ipso ignorantem Dei, contemptum Dei, incredulitatem, & omnia genera uitiorum. unde se

guitur mors corporalis, quæ tenet omnes homines captiuos: deinde mors spiritalis, postremo mors æterna & internecio.

7 Itaq; homo factus Deo inobediens, nihil aliud ab ineunte ætate secum circumfert præter peccatū, mortem & interitū: obrutus est triplici morte, spiritali uidelicet, corporali ac perpetua. Etiam infans iam recens natus, natura sua peccati originæ macula sordidus, non est innocens coram Deo: egens est ueræ salutis, & etiam obrutus, sicut adultus, triplici morte, spiritali, corporali & perpetua.

8 Quæ cogitationes idcirco suscipiendæ sunt, partim ut agnoscamus naturalem nostrā impietatem, & compeſcamus carnalem nostrā arrogantiam, quæ homo nunquam non affectat Deo ipse esse, & esse habere salutem: partim ut impellamur ad inquirendam ueram uitam, quæ ex omni genere mortis seruemur.

9 Vbi autē inueniemus uerā uitam? In ipso Christo Iesu. Nam in homine non est nisi mors. In uerbo, in filio Dei, in Iesu Christo Domino nostro, est uita, iusticia, lux, quæ uita & iusticia etiam in lege est: sed nullus unquam hominum potuit hanc uitam, quam nunc iusticiam uocamus, ex lege consequi. Omnes enim peccauerunt, & non potuerunt præ peccato legi Dei perfectè satisfacere.

Hominiſ.

57

10 In Chriſto autē Ieſu ſic eſt iuſticia, ut non ipſe tantum ſit uerè & perfectè iuſtus: ſed etiam iſ qui in ipſum credit, conſequatur in eo ueram & perfectam iuſticiam, ac participet eam.

11 Filius enim Dei, ut natura iuſtus eſt, quia uerus Deus: ita poſtquam hominem induit, fecit omnem iuſticiam diuinę legis, cui ſic ſatiſfecit, ut ne apicē quidem aut iota uiolauerit. qua iuſticia & obedientia tantum beneficium hominibus à Deo patre ſuo impetrauit, ut quotquot in ipſum credunt, reputentur propter ipſum coram Deo tam iuſti et ſancti, quam ſi ſuis ipſorum operibus diuinę legis ſatiſfeciffent.

12 Eſi autem nondum ſentimus re ipſa hanc iuſticiã, quam habemus in Chriſto per fidem (Spiritu enim ex fide ſpem iuſticię expectamus: itē nunc filij Dei ſumus, & nondum apparuit quid futuri ſi mus) tamen ea ſic noſtra propria eſt, ut & ipſa in iudicio Dei conſtare queamus.

13 Ac non ſolum in futuro ſeculo in nobis re ipſa reuelanda ſit, ſed etiam in hoc ſeculo excitet in nobis autore Spiritu ſancto, obedientiam, qua bonos fructus iuſticię, quãtum in hac carne poſſibile eſt, proſeramus: & mortificato affectu carnis, in nouitate uitę ambulemus.

Alia forma iuſtificationis.

1 Sumus omnes ob peccatum natura filij irę, hoc
d s eſt,

est, filij Sathanæ: omnes sumus peccatores coram Deo, & damnati, obnoxij perpetuæ damnationi: nec Deus in quoquam hominum quicquã meriti inuenit, quod fauore suo dignum sit.

2 Filij autem Dei fiunt, quos Deus ex mera misericordia seligit, quos adoptat in filios suos, et quos facit hæredes omniũ cœlestium honorũ. Sic Paulus: Cuius uult miseretur Ioã. 1. Nõ ex sanguinibus.

3 Cũ Deus statuisset ex misericordia suscipere homines in filios suos adoptiuos, promisit initio, ac post suo tẽpore misit quoq; filiũ suũ unigenitum in hanc terrã, ut omnis qui crederet in ipsũ, nõ maneret filius Sathanæ, sed fieret propter Christũ filius Dei.

4 Itaq; unigenitus filius Dei factus est filius hominis, ut homo propter ipsum fieret filius Dei. Deus enim nõ adoptat homines in filios suos, nulla pro se re intercedẽte: sed tradidit omnem potestatem unigenito filio suo, ac proposuit eum intercessorem, ut ex Euangelio eius cognoscatur, & per fidem concipiatur.

5 Quare Deus adoptaturus ex hominibus filios suos, respicit in uniuersam hominum turbam: & in quocunq; homine inuenit Christum filium suum per fidem ex Euãgelio acceptũ, eũ suscipit in filium adoptatum, & agnoscit ipsum fratrem Christi, atq; cohæredem eius. 1. Pet. 1. Renati non ex semine. Ioan. 1. Non ex uoluntate uiri.

6 In quocunq; autem homine non inuenit Christum

stum per fidem acceptū, eum ita prorsus negligit, ut necesse habeat, nisi Christū uel denuò agnoscat, perpetuò interire.

7 Itaq; filij Dei nascuntur è sola Dei misericordia, qua Christus filius Dei nobis donatur, & per Euangelium reuelatur, ut in ipsum credamus, & in filios Dei propter ipsum adoptemur.

8 Nulla igitur ratione permittitur nobis ut ocie- mur, & ignauā uitam sectemur: sed omni quo pos- sumus (possumus autem per Spiritū sanctum) stu- dio contendendum est, ut Euangelium Christi di- scamus, & ex Euangelio Christum per fidem con- cipiamus, quo & ius filiorum Dei consequamur, & consecutum honestate uitæ ornemus, atq; reti- neamus per Christum Iesum, Amen.

Alia forma.

1 Prædicatio Euangelij est clauis, qua coelū aperi- tur & clauditur: est dispensatio Christi, & benefi- ciorum Christi.

2 Acceptio est, Qui crediderit et baptizatus fue- rit, saluus erit. In Euangelio enim Christi et Sacra- mentis eius offertur et proponitur nobis thesaurus Christi accipiendus.

3 Fide autē accipitur, quod per Euāgeliū & Sa- cramēta oblatum atq; propositum est. Act. Paulus ad custodē carceris: Crede in Dominum Iesum, & saluus eris tu & domus tua.

4 Quare ubicunq; Euangelium Christi sincerè prædicatur,

prædicatur, & Sacramenta distribuuntur iuxta ordinationem & institutionem Christi, ibi thesaurus Christi dispensatur. Et quicumque adhibet fidem Evangelio, et accipit Sacramenta eius per fidem, is reputatur iustus coram Deo, et fit hæres omnium celestium bonorum propter Christum.

5 Credens facit bona opera, quæ Deus præcepit, non ut mereatur beneficia Christi, sed ut fide accepta ne abijciat. Qui enim peccatis seruit, Christum abijcit, quem fide accepit.

Alia forma iustificationis.

1 De iustificatione nemo melius, breuius, significantius & certius docuit nos, Christo & Apostolis eius. Ille non aliam Ecclesie iusticiam & absolutiōnem, reconciliationemque ostendit, quam semetipsum ipsum inquam Dei & Mariæ filium, et quidem solū.

2 Id quod in Evangelio Ioannis clarissime conspicitur. Caterum iusticia & uita manens in Christo, & idcirco extra nos constituta, nos nec iustificat, nec uiuificat, nisi nobiscum communicetur, aut nostra fiat.

3 Quomodo autem comunicetur nobis Christus, & per quod mediū nostra fiat Christi iusticia, & uita, docet Christus Ioan. 3. Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, sic exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat uitam æternam.

4 Ergo sicut extra serpentem non erat uita (nō quod uita esset in are, sed quia serpens esset typus Christi) ita nulla uita uel iusticia est extra Christum.

5 Et sicut uita nemo participabat per preces, aut sacrificia, aut per ulla alia opera, sed per solum cōtuitum uel aspectum serpentis: sic communicatur nobis uita & iusticia per Christi solam fidem. Nā Dominus, pro aspiciere serpentem, reposuit nobis, credere in Christum.

6 Ergo per fidem fit, ut iusticia Christi nobis imputetur pro iusticia nostra. Hanc doctrinam habemus à Christo, à quo omnem habemus plenitudinem: qui etiā dicit Ioan. 6. Ego sum panis uitæ: qui uenit ad me, non esuriet: & qui credit in me, non sitiet unquam.

7 Rursus in semetipso Dominus uitam plenā ostēdit, dum se panem uiuificum facit. quemadmodum autem panis corpus sustentat, ita animam Christus. Porrò quemadmodum cibus edendo duntaxat, non cōtemplando, aut contrectādo, aut operādo in corpus traiecitur: ita credēdo noster fit Christus, id est, fide percipimus Christum.

8 Nam & Paulo loquēs Dominus Act. 26. Mitto te ad gentes, ut aperias oculos eorū, accipiātq; remissionem peccatorum, & sortem inter eos qui sanctificati sunt per fidem quæ est in me.

9 Idem ergo inculcat in omnibus prope epistolis suis, gratia, non lege, imputatione, non meritis, fide, non operibus, iustificari credentes. Nam et Petrus: Christo omnes Prophetae testimonium ferunt, inquit Actor. 10. quod remissionem peccatorum accepturus sit per nomen eius, quisquis crediderit in eum.

10 Dum autem per fidem admittitur aut recipitur Christus, non est in animis fidelium ociosus. Principio enim comunicat nobis suam iusticiam nostram iniusticiam diluendo, ne ea imputetur nobis, et pro ipsa suam nobis iusticiam donando, quo ipsa nobis pro nostra imputetur.

11 Deinde efficit, ut varios iusticie fructus, uere inquam bona opera proferamus. Sunt enim uere bona opera, que secundum uoluntatem Dei ex fide Christi proferimus, ad gloriam Dei. Nam Christus uitis est, fideles palmites sunt: si hæc in uite manserint, multum boni fructus proferent.

Alia forma iustificationis.

1 Principium iustificationis nostri est missio Domini, qui misit filium Christum Iesum, et Apostolos testificantes de Christo.

2 Missionem sequitur prædicatio uerbi Dei, et Euangelij Iesu Christi.

3 Prædicationem sequitur fides, que est fidei

Hominis.

(3)

cia certa, qua statuis, te propter Christū, agnū Dei portantē peccata tua, te iustificari: hoc est, à peccatis absolui, te filium & hæredem Dei esse.

4 Fide capitur Christus: & bona Christi, eius merita, opera, & beneficia: & quæ in Christo sunt, sola fide gratis accipiuntur: gratia Dei, donatio Spiritus sancti, remissio peccatorum, iusticia, hereditas uitæ æternæ.

5 Qui habet & possidet Christum per fidem, habet patrem & spiritum sanctum.

6 Vnde sequitur pax & charitas. Iustificati enim à Deo per fidem in Christum, pacem habent, & diligunt proximum.

Euangelium ergo Christum fidei nostræ donat. Christus fide acceptus, facit ex nobis filios Dei, cōdonat delicta, expurgat carnis reliquias, & dilectionem erga fratres in nobis profert.

Exemplum iustificationis nostri, ab eo homine qui incidit in latrones, dictum à Christo, & scriptum à Luca Cap. X.

1 Homo incidens in latrones, à quibus & spoliatus & uulneratus, typus seu imago est humani generis lapsi per Adam, & restaurati per Christum.

2 Tota posteritas Adæ, hoc est omnes homines ab Adamo primo parēte cōcepti et progeneri, per inobedientiā, à cœlesti gratia seu Paradiso prolapsi sunt

sunt in peccatum, mortem & tyrannidem. Sabba-
na, à quo & uulnerati, spoliati et priuati sunt omni-
nibus donis spiritualibus & corporalibus, saucia-
ti multipliciter & corpore & anima.

3 Priuati scilicet imagine Dei, quæ est gratia Dei,
originalis iusticia, innocentia, sanctitas, & uita æ-
terna: hoc est, uera noticia Dei timor, fiducia, &
dilectio Dei, & alia dona Dei, quibus homo ante
lapsum ornatus fuit, & in eo omnes eius posteris, si
permansisset talis, & retinisset hæc Dei dona.

4 Sed hæc omnia primus homo, suo lapsu &
peccato amisit, & in eo tota eius posteritas. ijs or-
namētis spoliatus & sauciatus, & è cœlesti gratia
eiectus, oppressus iam omnibus calamitatibus &
ærumnis corporalibus et spiritualibus: accessit in-
super infirmitas & corruptio totius humane na-
turæ, seu omnium uirium humanarum, anime &
corporis. Item mors corporalis & æterna, adeoq;
omnes morbi & calamitates huius uitæ.

5 Et quod præcipuum est, homo saucius, reie-
ctus & contemptus ab omnibus, neminem habet
qui sanet & iuuet, qui eius misereatur, eiq; seruiat
atq; benefaciat: totus derelictus, non habet suble-
uantē se, non est hic medicus, neq; ulla medicina. In-
super lex ipsa, eiusq; sacrificia, opera & cultus, non
possunt hunc hominem uulneratum sanare. Lex
quidem ostendit peccata, naturæ corruptionem
magnitudinem

magnitudinem peccati, hærentis in carne, & grauitatem iræ Dei, sed non medetur, non iuuat, non uiuificat, non saluat, sed pronunciat hominem propter peccatum reum esse æternæ damnationis.

6 Ecquid quaeso tali homine miseriùs et calamitosius: qui sentit in se Sathanæ ius, legis uim, & iudicium Dei, à quibus eius conscientia uulneratur, spoliatur integritate naturæ, & cæteris ornamentis. Insuper Sathan seuit in natura hominis, & potenter regnat: semimortuus relinquitur, priuatus cognitione Dei, fiducia, timore, & c. coniectus in uitia, uexatus mala conscientia, lapsus in æternū exitium, actus ad desperationem.

7 Nihil 'ne prorsus spei relictum est homini illi saucio? Siquidem ex hac perditione, neq; lex ipsa, opera, aut iusticia humana, neq; homines utcunq; sancti, hominem hunc miserum & calamitosum liberare possunt. Nullus enim hominū potest legem implere, neq; pro se, neq; pro alijs, nec etiam iusticiæ diuinæ satisfacere, uincere & expellere Sathanam, iram Dei sedare, peccatum delere, aut auferre.

8 Solus ille Samaritanus, reiectus & contemptus à Iudæis Iesus Christus, misericordia motus, declarat suum affectum erga hunc hominem miserum & uulneratum à latronibus: huius miseretur, in hunc omnia humanitatis & charitatis officia confert,

accedit, hunc curat & sanat, eius uulnera lenit & mitigat, constringit & purgat, hoc est, remittit ei peccata, & confert ei Spiritum sanctum, ut regneretur, renouetur, illuminetur, & sic cōseruetur, accendatur in eo charitas erga Deum, obedientia erga legem eius, dilectio proximi, noua & Christiana uita, quæ est sobria, pia, iusta, casta & modesta uita, misericordia, ieiunium, oratio, elemosina, & aliæ uirtutes & operationes Spiritus Christi fide accepti.

9 Ad hoc etiam Christus instituit atq; ordinauit in Ecclesia, quæ est Sanctorum congregatio & communio, ministerium uerbi, scilicet, legis, Euangelij, atq; Sacramentorum, quibus seruit homini perditō, ut restauretur, ut amissa dona Spiritualia, iusticiam originalem & uitam eternam fide accipiat.

10 Et sic homo, qui ex origine defecit ad peccatum, per Sathanam & peccatum uulneratus & perditus corpore & anima, per solum Samaritanum, hoc est, Christum Iesum, filium Dei, uerū & promissum Messiam, restauratur, liberatur, renouatur, iustificatur, & sanctificatur gratia Dei, & Spiritu sancto: recipit rursus amissa bona, fide scilicet, iusticiam & uitam eternam.

11 Verū gratia seu Spiritus non sic sanat, ut semel totum purificet, quia talis purificatio non fit

fit nisi per mortem : sed sicut hic semiuuius traditus est cauponi, obligatis uulneribus, & infuso oleo ac uino subinde curandus, dum prorsus reuallisset:

12 Ita qui cœpit iustificari, traditur Ecclesiæ seu docentibus, qui infuso uino, id est, uerbo legis : & oleo, id est, uerbo Euangelij, uulnera obligât, id est absoluunt à peccatis, & subinde medentur, dum prorsus conualescat.

13 Et ne ministri seu docentes fierent in suo officio & ministerio pertæsi aut molesti laboris, periculi & ærumnæ sustinendæ, promittit illis Christus se adfuturum, ut perferri possint, & salutare sint Ecclesiæ, & promittit ministris præmia corporalia & spiritualia.

14 Deinde iustificati & sanati debent & proximum, hoc est, hominem miserum, indigentem auxilio, iuuare: in talem omnia humanitatis & charitatis officia conferre, exemplo Samaritani: diligere eum opere & ueritate, eiq; seruire & benefacere.

Alia forma iustificationis.

1 Fons & causa iustificationis nostri, est misericordia Dei, & ipsius charitas: qua ipse nos, à se ad imaginem suam conditos, & iam per peccatum & diabolum deformatos, dilexit propter filium, per quem & nos iustificat.

2 Ideo Deus iustificaturus nos, primò ducit nos

ad poenitentiam, hoc est, ad agnitionem peccatorum nostrorum. id quod fit explicatione legis, increpationibus & minis suppliciorum, quæ nobis peccatoribus ex decreto diuini iudicij imminet. Deus enim dedit legem, ut discamus ex ea peccatum agnoscere, & peccati poenitere.

3 Addit etiam Deus nobis uerbera, & immitit uarias afflictiones, maximè cum oscitanter à nobis excipiuntur uerba legis, & in peccatis securè ambulamus. Quid enim sunt aliud ipsa corporalia supplicia, quæ uel diuinitus nobis contingunt, uel humano iudicio infliguntur, quàm commoda instrumenta, quibus ad cognitionem peccatorum nostrorum perducimur, & excitamur ad querendam ueram peccatorum remissionem & salutem?

4 Agnito autem peccato, & territa conscientia, proponitur nobis lege humiliatis, & corde contritis, Euangelium de semine benedicto Abrahamæ promissio: hoc est, de Domino nostro Iesu Christo, quod per illum peccata gratis remittantur, quippe qui sua passione nostra peccata expiauerit, & Deum nobis propitium patrem reddiderit.

5 Hoc cum uerè credimus, nempe quod per Iesum Christum passum, mortuum & resuscitatum, peccata nostra remissa sint, & propitium patrem in coelis habeamus, tunc sumus pij, iusti, sancti & salui.

6 Quid enim aliud prædicat Euangelium, quàm Christum Iesum filium Dei unigenitum ideo uenisse, ut hostia fieret pro peccatis totius mundi: quodq; remittantur nobis peccata, & donetur uita æterna propter ipsum, nõ propter opera legis, aut nostram iusticiam.

7 Huic Euangelio & diuinæ huic promissioni de Christo cum firmiter credimus, credimus & Christo, & hac fide Christũ, & sic in Christo omnia eius beneficia apprehendimus & possidemus, in illo sumus per fidem, & ipse in nobis.

8 Christus est nostra reconciliatio, iusticia, uita, salus, remissio peccatorum, gratia & misericordia Dei, filius Dei, uictor mortis, Sathane & inferni, impletio legis, liberatio à maledictione legis. Cum Christum fide habemus, hæc omnia habemus quot quot in Christum credimus, & cohæredes eius sumus. Christus enim sua bona credentibus communicat.

9 Posteaquàm sic per fidem in Christum gratis, & gratuita quidem misericordia Dei iustificati, hoc est iusti facti sumus, & donati Spiritu sancto: necessario sequitur in nobis obedientia erga præcepta Dei, etsi ea non usquequaq; perfecta & absoluta est: attamen talis, quam Deus propter fidem seu propter Christum fide apprehensum, non a-
bominatur.

10 Cum enim per fidem in Christum iusti facti sumus, quomodo non præberemus mēbra nostra serua iusticiæ: & cum per fidem in Christum sancti facti sumus, quomodo non faceremus opera sancta? Non enim potest arbor bona, fructus malos facere.

11 Et hi boni fructus nihil aliud sunt, quam bona opera à Christo, suo Spiritu sancto in nobis operata, quibus testamur gratitudinem nostram erga Christum pro acceptis beneficijs, & ut retineamus Christum benefactorem & saluatorem, qui aliàs obsequēdo cupiditatibus abijcitur. cum enim peccatis seruimus, abijcimus Christum, quem fide accepimus.

12 Ambulandum est igitur in bonis operibus, ne ingrati simus in benefactorem Christum, & ut benefactorem & eius beneficia conseruemus. Deinde danda opera, ut in nouitate uitæ ambulemus, seruiamus proximo operibus charitatis & misericordie, iuxta præceptum Christi, Ioan. 14.

13 Quanquam autem bona opera ad comprandam iusticiam coram Deo, & ad impetrandam remissionem peccatorum nihil ualeant (solutio enim Iesus Christus est iusticia nostra, & satisfactio pro peccatis) tamen ubi est uera fides in Christum, ibi necessariò sequuntur opera bona, ad exhibendum diuinæ uocationi obsequium, quæ

Hominis.

72

que opera bona si fiunt sine Christo, seu fide in Christum, Deo non sunt accepta. Accepta autem sunt Deo, si persona, quæ opera facit fide in Christum, Deo accepta est.

24 Proinde hoc primū omnium curemus, ut peccata nostra agnoscamus: deinde Euangelio de Iesu Christo credamus, ut per Christum iustificati & sanctificati, in bonis operibus, quæ Deus nobis præcepit, ambulemus, ac tandem perpetuam felicitatem adsequamur per Christum Iesum Dominum nostrum, qui fuit, est & erit, omnium credentium æterna iusticia, in quo & promissa est iusticia, sanctificatio, redemptio, salus & vita æterna, quæ & nostra sunt per fidem in ipsum.

Per hunc enim omnis quicumq; credit, iustificatur.

Etiā exemplum surdi & muti indicat, ordinem iustificationis no-

stri.

1 Primò, sicut hic homo per peccatum ita surdus & mutus factus est: sic sumus omnes ex lapsu Adæ, seu ex peccato originis per imposturam Sathane toti deprauati, surdi & muti in negotio salutis nostræ, non audimus, non intelligimus, neq; confitemur Deum & eius uerbum, eiq; non fidimus, Deum non curamus, non inuocamus, neq; celebramus.

2 Deus quidem creauit nos rectos & integros, sed per lapsum Adæ: a quo omnes progeniti sumus in peccato, tota nostra natura adeo deprauata, ut nihil prorsus possit de Deo audire, loqui, neq; agnoscere, neq; confiteri Deum.

3 Si igitur sanari & curari uolumus, opus est nobis Christo: nec possumus curari nisi per solum Iesum Christum, cuius officium est tollere non solum morbos corporis, sed etiam horum causam, scilicet peccatum, & tyrannidem diaboli.

4 Is sanè promptissime et benignissime nos ad se uenientes suscipit, & curiosissime corruptos ad integritatem originis nostræ restituit. Est enim filius Dei potens, qui ideo apparuit, ut dissolueret opera seu uincula diaboli: qui & naturam corruptam sanat, & belligeratur cum serpente, id est, diabolo, seruat & defendit petentes ab ipso auxilium contra diabolum, eiusq; regnum, peccatum, mortem & tyrannidem eius deuastat & abolet.

5 Sic Christus afficitur nostris erumnis. Sed quomodo id fit? Primò per digitum legis ostendit nobis peccatum & defectum, seu per legem quasi digito commonstrat nobis nostram fragilitatem, deprauatam nostram naturam. Nam & lex digito ex spiritu Dei scriptura est. Et tamen nõ habemus inde melius. Lex enim non est data, quæ posset iustificare: hoc est, sanare, iuuare & saluare.

6 Deinde

6 Deinde per omnipotentiam uerbi Euangelici aperit aures & linguam ad audiendum, amplectendum, intelligendum, credendum atq; confitendum uerbum Dei, Christum, & eius Euangelium. Est enim Euangelium, seu uerbum Christi, potentia Dei ad salutem omni credenti, per quod datur nobis diuinitus Spiritus sanctus, fides, & uera noticia Dei, ut saluemur.

7 Ita nos homines miseri & perdití, & omnibus modis sauciati & deformati à diabolo, & destituti cognitione & fiducia Dei, quæ per auditum contingunt, sanamur & restituimur: hoc est, iustificamur & saluamur per Christum, seu per potentiam uerbi Christi, quæ est potentia diuina.

8 Quid inde sequitur? Gratitudo pro acceptis beneficijs, confessio & celebratio beneficij, quòd per Christum sumus liberati & soluti à potentia & tyrânide diaboli, à maledictione legis, à peccato, morte & inferno, facti filij Dei, & hæredes Dei, & sic cohæredes Christi.

9 Idem & quotidie nobiscum agit Christus spiritaliter per suam diuinam gratiam & potentiam, quòd egit cum surdo et muto corporaliter: aperit nobis aures, & linguam soluit, ut Euangelium libenter audiamus & discamus, Deumq; notitia & fiducia mediatoris inuocemus & celebremus. Sicut Dauid ait, Psal. 51. Domine labia mea ape-

ries, & os meum annuntiabit laudem tuam.

Paralyticus est typus iustificationis.

1 Omnes sumus natura paralytici, id est, increduli, ingrati, sumusq; correpti maximis flagitijs, sumus eneruati & incurabiles, homines resolutione neruorum stupidi, & sensu ac motu destituti.

2 Ut autem sanitatem & remissionem peccatorum consequamur, necesse est ut portemur, & adducamur ad Christum.

3 Geruli autem nostri, sunt diuini uerbi predicatorum, qui uerbo Dei & doctrina Euangelij & salutaribus monitis nos peccatores ducunt ad Christum. Nisi enim ad Christum adducti fuerimus, peribimus: qui iubet nos ad se uenire. Imò trahit pater nos ad Christum.

4 Christus imago Dei, uerus Messias, Deus & homo, generis humani saluator, benignè recipit infirmos peccatores, iubet confidere, offert remissionem, tollit causam morbi. Est enim Christi precipuum officium, propter quod in mundum missus est, peccata remittere.

5 Verum Christus requirit & excitat fidem in nobis propriam, ex uerbo Dei conceptam: si modo sanari in corpore & anima, hoc est saluari, & eius uerbi atq; beneficiorum participes fieri uoluimus. Vera autem & indubitata fides non ambigit,

git, sed certò credit & sperat, Christum Dei filium
sua ope diuina implorantibus auxilio futurum, à
Deo exaudiri per solum Christum.

6 Fides quidem aliena adducit nos ad Christum,
& impetrat alijs bona spiritualia & corporalia:
sed ad salutem aeternā cōsequendam propria cuiq;
fide opus est. Sicut inquit Abacuc: iustus ex fide
sua uicturus est.

7 Vnde certò sequitur, quòd fides credit, & spes
sperat, scilicet sanitas uel curatio uel remissio pec-
catorum per ministerium uerbi & sacramentorū:
quæ cum fide suscipimus, restituimur, & noui ho-
mines sumus, accipimus remissionem peccatorum,
& sumus filij, quibus hæc uox Euangelij dulcis est,
Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

8 Hinc fructus sequuntur, noua uita, charitas er-
ga proximum, suscipere curā & necessitatem pro-
ximi, gratitudo, gratias Deo agere pro beneficijs
in nos collatis, glorificare Deum, opus Dei agno-
scere, mirari & prædicare.

9 Est ergo paralyticus uetus homo, peccato ener-
uatus, ad omne opus bonum reprobus, inutilis, &
ad corruptionem sui prolapsus & incurabilis: cu-
iusmodi est tota natura humana peccato corrupta.

10 Curatur autem per Christum, & fit nouus ho-
mo paralyticus, in suā originē restitutus per fidē
& remissionem peccatorū, Spiritu sancto illustra-
tus, renouatus & frugalis.

Ad hanc renouatam uitã Christianismi & ad noui hominis integritatem hortantur, iũ Christus, tum eius Apostoli, tum doctrina, tum exemplis.

1 Si ergo beatitudinem seu uitam æternã, quam peccato amisimus, consequi uolumus, proponuntur nobis duæ uia. Vna est legis, altera Euangelij seu Christi.

2 Primò, ex lege cognoscimus peccata nostra, & peccatorum pœnam, mortem scilicet, iram Dei & maledictionem. Sicut Paulus inquit, Per legem est cognitio peccati.

3 Secundò, cognitis peccatis & maledictionibus per legem, adigimur ad quærendum Christum. Est enim lex pædagogus ad Christum.

4 Tertiò, Euangeliũ annunciat nobis Christum, in quo solo, uera & uiua fide accepto, ex mera gratia & clementia Dei, consequimur gratiã Dei, remissionem peccatorum, iusticiam & uitam æternam. Ipse est uia ad patrem. Nemo uenit ad patrem, nisi per Christum.

5 Quartò admonemur, ut ex fide bona opera à Deo in uerbo suo præcepta faciamus. Sũt enim bona opera ueri fructus & testimonia fidei in Christũ, è quibus arbor bona seu fides in corde latens cognoscitur. Testamur enim fidem bonis operibus, & Deo sumus grati.

6 Summa, quia non possumus per uiam legis ad eternam uitam peruenire propter naturæ nostræ corruptionem: ideo Christum Iesum tota fide sectemur, ut per hunc iustificati, ueram salutem consequamur in Christo.

ALIA FORMA.

Deus perficit totum negotium iustificationis per filium, in uirtute Spiritus sancti.

Ante omnia Deus considerandus est, qui sua gratia, fauore, misericordia nos miseros & damnatos peccatores iustificat & saluat: hoc est, ex nobis impijs pios facit, absoluit nos à peccatis, à iudicio & condemnatione legis, recipit in gratiam, adoptat nos in numerum filiorum eius, efficit nos iustos & hæredes uitæ æternæ.

Deinde occurrit Christus, per quē nobis gratia Dei aperitur, uel qui nobis misericordiā Dei pro meruit sua obedientia: hoc est, sua passione, morte & resurrectione: legem Dei pro nobis plenissimè impleuit, & iusticiæ diuinæ satisfecit, propter quē etiam iustificamur & saluamur: hoc est, habemus etiam placatum patrem, qui nobis peccata nostra nõ imputat, sed iusticiam Christi nobis imputat, ut etiam nostra sit, ipseq; Christus in nobis uiuat, et nos in ipso.

Tertio loco accedit fides uera & uiua, qua & Deo

Deo, eiusq; uerbo & promissione innitimur, & Christum complectimur, participesq; Dei et Christi reddimur, cum scilicet uerè & firmiter credimus, Christum Iesum uerum Deum & hominem unicum esse totius orbis iusticiam, illum esse thronum gratiæ, hostiam uel uictimam, propitiationem uel satisfactionem, aut redemptionem, sanctificationem, reconciliationem item, ac pacem nostram.

Qui uidelicet, quod lex præstare non poterat, ipse nobis præstitit, qui tradito corpore suo in mortem, nobis bona illa testamento Dei legata parauerit: qui item morte mortem, & cum qui mortis habebat imperium, uicerit, aboleueritq;: sed & resurrectione sua uitam nobis reparauit: qui deniq; effuso sanguine suo innoxio peccatū expiauerit, remiseritq; & iusticiam & uitam contulerit omnibus credentibus.

Ideoq; unus sit unica & æterna totius Ecclesiæ iusticia, uita & salus: quæ salus etsi in uniuersum gratuita est, attamen ordinata, ut per fidem recipiatur. de hac ergo fide, quæ est donum Dei, sumus solliciti, ut in Christum credamus, & sic salui fiamus.

Postremò exuberat Christiana illa fides uera ac uiua, in omnis generis bona opera: imò bona opera sua sponte profluunt ex fide, nec ulla sunt.

sunt à nobis fidelibus necessitate coacta. Spontaneos enim, promptos, & hilares reddit fides nos ad bona opera, quibus se illa exerit atque declarat. Non enim est ociosa aut mortua, siue inefficax, sed uiua, operosa & frugifera: sicut palmes in uite, & arbor bona, quæ profert bonos fructus: nouam, iustam, piam & sobriam uitam, obedientiam uocationis, & charitatem erga proximum.

Et ita ex uerbo Dei certum est, atq; exemplis multorum approbatum, omnes sanctos patres, patriarchas & prophetas, ab initio mundi propter Christum esse à Deo iustificatos, adeoq; Christum uerum Deum & hominem, fuisse & esse iusticiam, redemptionem, & sanctificationem omnium fidelium, qui per fidem apprehendunt Christum: atq; sic Christo fide apprehenso, mox uita Christi, salute, & omnibus beneficijs Christi, quæ in Christo sunt, participant fideles uiuitq; Christus in ipsis, sicut ipsi in Christo uiuunt.

Idem Euangelium Christi docet, idem & Prophetæ & Apostoli, idem & Christiani doctores semper docuerunt: nempe Deum nos iustificare ex mera gratia, bonitate, charitate, & misericordia, gratis per fidem propter Christum: & hunc esse iusticiam nostram, secundum Ieremiam & Paulum.

Quippe

Quippe qui & sit redemptio nostra, qui legi satisfecit, et in quem sunt imposita peccata nostra, quæ ipse sanguine suo abluit, morte expiauit, ac in uniuersum ne noceant sustulit: nosterq; factus, suam nobis iusticiam confert, ut in ipso iam simus iustificati, iusticiam uitamq; eius in nobis habentes.

Ita nos credimus, subsistimus coram tribunalis Dei, idq; per Iesum Christum, quem fide comprehendimus, & propter quem placatus nobis pater cælestis est, peccata nostra nobis non imputat. Imputat autem Christi iusticiam pro nostra. Iusticia enim Christi nobis imputata, nostra est.

Iusticia quidem Christi naturaliter in nobis non est. nam natura sumus filij iræ: sed Christus donat nobis suam iusticiam, ut ea quæ reuera seu naturaliter Christi est, & ideo extra nos alibi querenda, propria tamen nobis ex gratia per fidem fiat, utpote quæ in nobis per fidem recipitur, sentitur & agit.

Credentes enim, Dominum nostrum Iesum Christum induimus, & illum in nobis habitantem habemus, adoptati filij Dei, fratresq; Christi sumus, omniaq; illius salutaria nobis bona ut fratres Christi & cohæredes Dei ceu peculium possidemus.

Summa: Solus Deus ipse est iustus, & iustificat eum qui est ex fide Iesu: ac gratis quidem illud, pro immensa eius bonitate & misericordia. Hæc do-
Strina

Strina certa est, omnibusq; Ecclesiarum pastori-
bus, doctoribus ac ministris suscipienda, & obuijs
vlnis amplectenda. Scilicet,

Gratia Dei nos iustificari, propter Christum,
per fidem solam, absq; operibus bonis, fide nihilo-
minus otiosa, sed exuberante in opera bona, quæ
Deus in uerbo suo præcepit: & quæ fiunt opera-
tione Spiritus sancti ad laudem & gloriam Dei,
& ad utilitatem proximi.

Exemplum totius negotij iustificatio-
nis & salutis nostræ.

Fingamus omnium iudicem Deum iustissimum
sedere pro tribunali. Ante iudicem astare omnes
homines, & hos grauitè accusari impietatis,
perfidie, & omnis consclerationis: adde & con-
uinci, & ideo damnationis postulari sententiam.

Homines autem nihil habere quod pro se dicant,
nec aliud nunc restare, nisi ut unà omnes rapiantur
ad supplicium, mortemq; eternam.

Ceterum in hoc periculo extremo magnam illu-
xisse calamitosissimo generi mortalium spem, i-
psum inquam eternum Dei filium, qui ut medium
se inter Deum & homines ingereret sequestrem,
& morti condemnatos ab interitu liberaret:

Incarnatus & homo factus est, nimirum ut ue-
rè affligi ac mori posset, in sese peccata nostra
reciperet, suaq; morte indebita, commeritam no-

bis mortem aboleret, & sanguine suo à peccatis liberaret, & heredes constitueret vite æternæ.

Hoc paradigmate arbitror satis dilucidè expostitam intercessoris rationem, & iustificationis qualitatem. Arbitror neminem non intelligere, Christum intercessorem: ac incarnationem & crucem Domini Iesu illud ipsum esse, propter quod iustificemur.

Breuisissimæ quædam expositiones
iustificationis.

Deus gratia sua nos iustificat & saluat, sed propter Christum redemptorem nostrum, quem fide amplectimur, siue recipimus: ex qua deinceps erant scuntur opera iusticiæ, quæ appellamus opera bona.

Alia.

Deus nostros morbos sanat, sed per medicum Christum, cuius quidem pharमारum & medicinæ nisi receperimus, sanitati nunquã restituemur. sanitatem sequuntur opera sana.

Alia.

Deus nos iustificat propter Christum, per fidem, quæ mox exuberat in bona opera.

Alia.

Omnes sumus peccatores, iniusti, rei mortis & æternæ damnationis.

Solus Deus est iustus, bonus & sanctus.

Vnde

Hominis.

83

Vnde ergo saluabimur? Qui propria iusticia saluari non possumus, saluamur iusticia Christi, per quam in conspectu Dei iustificamur credentes.

Cum enim Christus sit uera iusticia & beatitudo, quisquis per fidem Christum agnoscit & accipit, is etiam in Christo accipit iusticiam & beatitudinem.

Alia.

Christus è excoelo uenit, & sua iusticia nos induit, suam innocentiam nobis communicauit: hac iusticia freti, coram Deo patre apparere audebimus. Propriam iusticiam nullam habemus.

Alia.

Iusti sunt fideles, qui diffidunt de sua iusticia, & agnoscunt se per solam Dei gratiam & misericordiam fide in Christum saluari.

Alia.

Per Euangelium discimus iusticiam Dei: hoc est, quomodo homo reddatur iustus apud Deum. Iustus autem est omnis fidelis, qui credit Christo: & is non aliunde uiuit nisi per fidem, is legem impleuit, is peccatis caret. Omnis enim qui est fide in Christo, est in perfectione legis, & per hoc saluus. In Christo esse, est ei fidere, & firma fide herere.

Alia.

Iusti sumus, si Christum per fidem receperimus, & immaculatos ab hoc seculo nos custodierimus.

mus. Christus enim iustus est, imò iusticia nostra. Sumus ergo iusti iusticia Dei, quæ est filius eius.

Alia.

Iusticia operum & legis, non est uera iusticia, nec potest constare coram Deo: sed solus Christus est uera iusticia, quæ apud Deum ualet, et quæ nos ad Deum ducit, & quæ nobis credentibus uiam ad Deum aperit. Qui ergo iusticia operum abnegata Christum suam iusticiam esse credit, is Spiritu sancto est illustratus & doctus. Spiritus enim sanctus docet, Christum in hoc uenisse in mundum, rursumq; ascendisse in coelum, ut secum ad patrem ducat omnes in se credentes.

Alia.

Per Euangelium uera iusticia discitur, quæ coram Deo ualet: & dicitur iusticia Dei, quæ Deo iudicante subsistit, quæ Deo probatur, ac gratuita est. hanc in hominibus non inueniri, fides ipsa attestat, & sacræ literæ testantur: Christum autem tantalem iusticiam esse, Paulus docet 1. Cor. 1. & ad Romanos: at sic, ut nostra quoq; sit, donata nobis à Deo.

Alia.

Christus est fidelibus iusticia, qui iuxta Spiritum, non iuxta carnem ambulant. Christus enim his dūtaxat iusticia & legis satisfactio est, qui crucifixo iam uetere homine, Spiritui obtemperant: hoc

Hominis.

85

hoc est, solis fidelibus. Qui ergo credit Christum esse suam iusticiam, salutem et uitam, is est Christi, & Spiritum Christi habet.

Alia.

Dei aut Christi iusticia est, quòd Christus iustus pro nobis iniustis mortuus est, & satisfecit, & nos nocentes innocentia sua absoluit, ac patri reconciliavit. Atq; hæc Christi iusticia & innocentia, nostra facta est per fidem: quæ fides ex solo Spiritu Dei est, à nulla re creata: qua iusticia & nos iusti corà Deo sumus: ac reputamur. Iusticia ergo Christianorum est, in Christum fidere, illiq; insitū esse.

Alia.

Iusticia est duplex: una iusticia Dei, id est, quam Deus approbat, & quæ coram Deo consistere potest, qua homo intus purus est & sanctus, & ex corde operatur bonum. hanc donat Deus per filium suum, & per Spiritum eius.

Vbi Spiritus & lux Dei in corde est, & foris in opera erumpit, & ut ignis emicat ac relucet, non quidem ut per huiusmodi opera gloriam appetamus, aut hominibus uideamur aut placeamus, sed ut fidem & iusticiam nobis per Christum donatam exerceamus.

Altera iusticia est, quæ in externa conuersatione sita est, & coram hominibus ualet in operibus & ceremonijs, quam Paulus ad Heb. carnis mortificationem

tionem uocat, quam innocenter & honestè uiuendo coram hominibus nobis uindicamus.

Alia forma iustificationis.

1 Post gustum Adæ facti sumus omnes filij iræ, ex peccatore scilicet, peccatores nati: omnes eramus præuaricatores & hostes Dei. Causa autem inimicitie inter Deum & nos, peccatum erat.

2 Iam nemo erat, qui nos cum Deo reconciliare potuit, eo quòd omnes eramus peccatores, eidem culpæ omnes obnoxij.

3 Misertus nostri Deus, filium suum unigenitum in mūdum misit, ut fragili carne circumdatus, morte sua nos liberaret, & gratiæ Dei restituere.

4 Qui conceptus de Spiritu sancto, ex uirgine nascitur: et tandem sese pro nobis patri uolens per mortem offert, nostra peccata expians.

5 Huius tam immensi beneficij à Deo per Christi exhibitum annunciatio, ac prædicatio, Euangelium dicitur.

6 Quod nihil aliud annunciat & prædicat, quam quòd Deus dedit nobis filium suum, ut noster esset totus. is nostra iusticia & innocentia est coram Deo: huic uni fidamus, huic firma fide hæreamus, & sic iustificamur & saluamur.

7 Hanc gratiam & misericordiã Dei per Christum exhibitũ, tam immensam, si fideli pectore re ceperimus, tum Deum uerè agnosceremus: nempe quòd

quod sit pater noster pientissimus.

8 In hunc cor nostrum rapietur, ut in eo ardeat: huic uni placere, & coram eo innocenter ambulare studebimus: ne hunc tam benignum patrem unquam offendamus, summopere cauebimus, patienter & equo animo ferentes, quicquid nobis à tam amante patre siue lætum siue aduersum obuenit.

9 Hæc est iusticia fidei, quam Deus approbat: & quæ coram oculis Dei consistere poterit, quæ ex fide acquiritur sine operibus: sed ex ea sequitur iusticia operum, quæ opera sunt fructus iusticiæ fidei.

Alia forma & confessio iustificationis.

1 Ego sanè, iudicet de me mundus quicquid uelit, non sentio in carne mea iusticiam, sed peccatum, & in peccato sum mortuus: & uideo in peccato mori, peccatisq; captum esse totum genus humanum: sentio in mea carne me sollicitari, captiuari & rapi ad auaritiam, superbiam, libidinem, adulterium, iram, odium & inuidiam: breuiter, nihil nisi peccatum sentio, sum peccator perditus & damnatus.

2 Insuper mecum cogito, quomodo tollatur peccatum, & unde sit iusticia et salus per peccatum amissum per legem: at lex peccatum auget, iram et mor-

tem peccati, pœnas exasperat, conuincit me esse peccatorem, reum eterne damnationis: perterreficit cor meum, auget peccatum, & occidit me. non inuenio in ea quicquã solatij, consilij spei, remedij, aut resuscillationis.

3 Quid igitur hic spei, quid hic remedij? Nusquam quicquam, nisi in solo Christo Iesu, qui me dilexit, mei misertus est, & semetipsum pro me tradidit, factus pro me maledictũ & peccatum: id est, hostia pro maledicto et peccato, ut me à maledicto & peccato redimeret: passus crucifixus, mortuus pro peccatis, & resuscitatus propter iustificationem mei.

4 Hoc uno me sustentor, hoc me consolor, quod hic est Dominus & rex meus, habens nomen & titulum hunc, quod sit rex iusticiæ & pacis eterne, qui mihi iusticiam & pacem attulit, mortem & peccatum aboleuit: qui pro me tulit damnationem, quam in eternum debebam ferre.

5 Vidit me impium, errantem, auersum à Deo, & semper longius recedentem ab eo, & pugnantem atq; murmurantem contra Deum: captum, relictum, uectum à diabolo: me ut ouem perditam atq; drachmam quæsiuit accensa lucerna, me ut filium prodigum atq; perditum in gratiam recepit. Sicut & Mattheum in telonio, Zachæum in arbore, & laironem in agone uidit, agnouit, atq; recepit.

6 Huius me Euangelium, Iesu Christi doctrina, certíficat, quod proponit mihi hunc Iesum Christum agnum Dei immaculatum pro me passum: & annúnciat, me eius passione & morte liberatum à morte, peccato, lege, diabolo & inferis: me Deo patri reconciliatum per eius sanguinem, ac transfusum in regnũ uitæ, iusticiæ ac pacis per Christũ: me esse filium Dei: Deum esse patrem meum, Christum fratrem, & me cohæredem Christi.

7 Est enim mihi Christus uerus Deus & homo, natus, datus, & donatus: totus meus est, & ego eius sum: per hunc Deus, meus est Deus, pater misericors. Hic Christus mihi sua passione, morte & resurrectione peperit & promeruit iusticiam & pacem æternã, regnumq; æternum: satisfecit legi, uicit, deleuit & amouit à me peccatum, iram Dei & mortem.

8 Quæ omnia fide, seu per fidem, siue in ipsum credens, in ipso Christo Iesu fide apprehendo, & tenco. Christus enim fide apprehensus & in me habitans, est iusticia mea, meq; iustificans: propter quam iusticiam, seu Christum fide apprehensum, Deus me reputat iustum, & donat uitam æternam.

9 Et quia Christus sanguine suo me ab omnibus peccatis mundauit, sua gloriosissima uictoria mortem superauit, legem cruci affixit: certò nunc statuo, iram Dei placatam esse, & me ei reconcilia-

tum per filium, ut nihil amplius iuris, tyrannidis, dominij & accusationis in me habeant, lex, Satan, peccatum & mors: certusq; iam sum, me e captiuitate in libertatem, de morte in uitam, de peccato in iusticiã esse translaturũ, & me post hanc uitam in summa gloria, pace & gaudio uicturũ.

10 Est ergo Christus fide à me apprehensus, uanicum scutum & remedium meum contra uim & terrores hostium, legem, peccatum & mortem. Si cut in hunc nullum ius accusandi, damnandi & interficiendi habent, quia ueritas, iusticia et uita est: ita in me quoq; eius ueritas, iusticia et uita mea est: omnia quæ Christi sunt, & quæcunq; habet, mihi communicata & donata sunt, per fidem in ipsum: hunc si habeo, habeo mecũ, uictorem legis, peccati, mortis & diaboli: qui illis omnibus imperat, ne nocere possint.

11 Is consolatur me, & bene me sperare iubet, inquit, & me alloquẽs dulcissima hac uoce: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. confide, ego uici mundum: uenit princeps huius mundi, sed in me non habet quicquam: hodie mecum eris in Paradiso. ego sum agnus Dei, tollens peccata mundi. qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet. uenite ad me omnes, & c.

12 In hunc Christũ Iesum Dei filiũ cũ credo, mihi cõdonata sunt peccata: & quæ reliqua sunt adhuc in

in carne mea, ea mihi non imputantur, propter fidem in ipsum, & quia mihi peccatum remissum esse credo. Ergo in me nihil iuris habet lex, mors, & peccatum, quæ per hunc Christum absorpta sunt: neq; me deuorare possunt, quia sum in Christo.

13 Est autem officium Christi, me laborantem in gemitu peccati & mortis, in agone iuuare contra hæc, ut etiam in me uincantur, non aliqua mea uirtute, sed uirtute Christi, triumphantis in me per uerbum suum, ut dominetur Christus peccato & morti, non solum in se, sed in me quoq;.

14 Hæc est mea summa læticia, et maximum meum gaudium, per Christum scilicet fractos & uictos esse hostes atq; tyrannos meos, eorumq; potentiam, & me in ipsum credentem ab eorum oppressione liberatum, per hunc poenam peccati mei sublatum: ut iam summa cum fiducia hisce hostibus meis insultare possim, & dicere,

15 Vbi est quæso uictoria uestra? agite ubi est stimulus uester? Hic est Iesus Christus filius Dei, saluator meus, in quem ego credo, qui est mihi natus, passus, crucifixus, mortuus, & resuscitatus: qui ut uerus Deus et homo potens, dissoluit opera uestra, cõtriuuit caput tuum serpens, te legem abrogauit, te peccatum dånauit, te mortem aboleuit, te infernum destruxit: is te Sathan captiuauit et uinxit, & om-

nia mala conculcauit, captiua duxit, & triumphauit de uobis in semetipso. uos uicit, & uestram potentiam, dominium & tyrannidem ita cōfregit, ut nihil amplius iuris in me habeatis, ut mihi & omnibus credentibus in Christum non possitis amplius nocere.

16 Ideo sic statuo, licet sim peccator maximus, sicut lex me accusat, tamē ideo nō despero, ideo nō morior, quia Christus uiuit, qui est iusticia & uita mea eterna & cœlestis: in illa iusticia & uita nullū habeo peccatum, conscientia & mortem.

17 Nihil etiā me mouēt minæ & terrores uestri. Etsi hæc iusticia per fidem mea facta nondū est perfecta, neq; sensibilis, ideo tamē nō despero: sed fides monstrat mihi Christum, quo confido. hoc fide apprehenso luctor cum ignitis telis diaboli, & animor per spem contra sensum peccati, statuens perfectam iusticiam mihi paratam in cœlo. Sum quidem hic iustus, iusticia incipiente, & in ea spe erigor contra peccatū, & expecto cōsummationem perfectæ iusticiæ in cœlo.

18 Sum quidem peccator secundum præsentem uitam, & eius iusticiam, ut filius Adæ: ubi accusat me lex, regnat mors, & tandem deuorabit me.

19 Sed supra hæc uitam, habeo aliam uitam, aliam iusticiā, quæ est Iesus Christus Dei filius, qui nescit peccatum & mortem, sed est iusticia & uita eterna,

eterna: propter quem etiam hoc corpus meū mortuum, sepultum, & in cinerem redactum, resuscitatur à seruitute legis & peccati, simulq; cum spiritu sanctificabitur.

20 Sum enim baptisatus, & per Euangelium uocatus ad communionem iusticiæ & uitæ æternæ, ad regnum Christi, in quo mea conscientia acquiescit: ubi nulla lex est, sed mera remissio peccatorū, pax, quies, læticia, salus, & uita æterna.

21 Nolo itaq; uos tyrannos, duros & crudeles exactores, in conscientia mea regnare: siquidem ea est sedes & templum Christi filij Dei, qui est rex iusticiæ & pacis, ac dulcissimus saluator & mediator meus. is conseruabit meam conscientiam letam et pacatā in sana et pura doctrina Euangelij, et cognitione ueræ iusticiæ, quæ est Christus crucifixus, fide apprehensus.

22 In te ergo Iesu Christe, fili Dei, respicio et cōfido: qui propter me factus es homo, pro me passus, et in cruce mortuus, sepultus et resuscitatus: in te solum inquam oculos & cor meum figo, qui sedes ad dexteram Dei patris: cui omnia sunt subiecta. quies mediator et propitiator meus, intercessor, reconciliator, impletor legis, et satisfactor, iustificator & saluator.

23 Tu dulcissime Christe, es iusticia mea, me iustificans: benedictio mea, me benedicens: uita mea, me uiuificans:

uiuificans: gratia Dei, Deum mihi reconcilians: cœlum meum, dans mihi uitam æternã. In te transfero peccata mea, mortem, maledictionem: & omnia mala quæ me premunt: & uicissim iusticiam tuam, uitam & benedictionem, à te in me transfero. Omnia tua, mea sunt: & omnia mea, tua sunt.

24. Et quia certò scio, & credo, Christum esse se iusticiam meam, ideo etiam Christus spiritu suo in me uiuit: operatur in me, potens & efficax est, facit me ex animo & cum gaudio obedientem, obsequentem, promptum, paratum & uoluntarium ad opera uocationis meæ, & charitatis erga proximum.

25. Postquam enim Christum fide apprehendi, per ipsum iustus sum: hoc est, iustificatus à peccato, liberatus à morte, diabolo & inferno: tunc incipio bene operari, seu bona opera facere, diligere Deum & proximum, inuocare, gratias agere, prædicare, laudare Deum, benefacere & seruire proximo, facio meum officium sedulò & diligenter.

26. Hæc uerè sunt bona opera, quæ ex fide fluunt: sed non informant meam fidem, nec ornant, sed fides mea informat & ornat hæc bona opera, seu charitatem. nulla enim opera bona sunt satisfactoria, neq; merentur iustificationem,

tionem, imò eam sequuntur.

27 Est ergo Christiana uita, firma fiducia in Deum per Christum, & innouatio uitæ in Christo, carnisq; mortificatio. Christianum enim esse, est nouum hominem esse, qui uerum Deum agnoscit, huic uni fedit: in hunc sperat, hunc super omnia amat, cui Deus est omnia, qui iuxta Dei uoluntatem duce Spiritu uiuit. Tum etiam Christianum esse, est seruum esse Christi, illi fideliter seruire, mori peccato: non sequi affectus carnis, sese abnegare, innocenter in Christo uiuere.

28 Si enim Christi sumus, uoluntati eius studebimus. Voluntas eius est, ut illi fidamus, diligamus proximum, purè & innocenter uiuamus. Decet enim nos, qui Christiani sumus, ut simus noui homines, noua creatura in Christo, ut nouam uiuamus uitam: carni debemus mortui esse, ut non carni posthac, sed Deo uiuamus, per Christum.

29 Insuper per Christum liberati sumus à lege, à maledictione & damnatione legis, dum ipse factus est pro nobis maledicto, cruci scilicet affixus, non ut legem non faciamus, sed ut nos alterius simus, nempe illius qui à mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo: ut omnia quæ legis æternæ sunt, spiritu & charitate ducente faciamus sponte & hilariter.

TRIPLEX EST IUSTITIA:

Ciuis, Pharisæica, Christiana.

Ciuis iusticia.

Ex Deo est constituta, ad pacem & honestatem inter homines conseruandam: qua legibus, iuri & magistratui satisfacimus. non saluat coram Deo. nõ est data ut iustificet, sed habet hic sua terrena merita.

Iusticia Pharisæica, seu externa:

Est iusticia legis, seu operum, ex obseruatione mandatorum Dei, secundũ literam in Decalogo: quæ etiam non iustificat, nec data est quæ possit iustificare.

Lex enim data est, ut declaret homini peccata. iram Dei, horrendum iudicium, & ita manuducat ad Christum, &c.

Iusticia Christiana, quæ coram Deo ualet:

Est ipse Christus. sicut inquit, Nisi abundauerit iusticia uestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, &c.

Nempe, se esse ueram nostram iusticiam: qui factus est nobis à Deo sapientia, iusticia, sanctificatio & redemptio: qui peccata nostra pertulit, & dolores nostros portauit, cuius liuore omnes sancti sumus.

Eam iusticiam, quæ est in Christo, non consequimur nisi per fidem in Christum: qua concipimus

mus quicquid est et habet Christus, iusticiam, uitā eternam, & hereditatem regni cœlorum. Sic etiā quæcunq; pater habet, Christi sunt, & nostra in Christo: quoniam quæ Christus habet, nostra sunt, & totus ille Christus noster est.

Saluamur ergo iusticia fidei, quæ est Christus, fide apprehensus. Christus enim est iustus, iustificans nos à peccato. Est saluator, quia in sola fide passi & suscitati Christi omnes saluamur.

GRADVS IUSTIFICATIONIS.

Omnes homines esse peccatores.

Totum genus mortalium peccato est obnoxium.

Omnes homines sunt peccatores.

In homine nulla est iusticia.

Omnia hominū facta sunt corrupta, atq; peccata.

Mens & uoluntas nostra prorsus est impura.

Nullus nostrum Deū requirit, sed affectus nostros sequimur.

Omnes opus Dei uel prorsus negligimus, uel negligenter facimus.

Nemo nostrum quicquam boni, iusti & ueri exercet.

Homo nihil nisi peccatum est.

Homo nihil nisi caro est.

Homo totus deditus est peccatis.

Homo propensus est ad malefaciendum.

Homo nihil meditatatur, quàm quod malum est.

Unde sumus peccatores?

Ex Adam omnes facti sumus peccatores, quotquot ex eo nascimur, peccatū per Adā in mundum uenit, et hoc peccatum originale morbus est. Hoc peccatū, quod per Adā in mundū introijt, in omnes introijt, ita ut omnes peccatores cōstituerētur.

In Adam tanquam in radice, infecti & morbi di facti sumus omnes.

Malum non à natura Dei, sed à nostra natura proficiscitur.

Bonum condiderat Deus hominem; sed homo sua inobedientia, malaq; cupiditate superatus, in bonitate non persistit, sed suapte culpa excidit: unde nunc omnis mali semina.

Peccatū Adæ in omnes homines effluxit & serpsit. Adam omnes homines in peccatum coniecit.

Est igitur peccatum, non solum statutæ legis transgressio, sed etiam ipsa innata malicia & procliuuitas ad peccandum ex Adam, originale & hereditarium.

Quid sequitur peccatum?

Ab homine est peccatum & mors.

Ab Adam peccatum profectum est, & mors.

Sicut ille peccauit, & ob peccatū in mortē incidit, sic

fic nos quoq; peccantes in mortem incidimus.
 Peccatum et mors ab homine, non à Deo, ceu auto-
 re primario, proficiscuntur.
 Morimur non Dei boni culpa, sed nostro malo ui-
 tio.

Peccati pœna est mors.
 Vbi mors est, ibi est & peccatum.

Sic morti omnes obnoxij sumus.

Peccatum mors animæ est.

Per Adam omnes homines peccatores, & morte dî-
 gni atq; damnatione facti sunt.

Peccatum est causa malorum.

Ex peccato nihil erit nobis stipendij, quàm eterna
 mors.

Peccatum & mors per Adamum in orbem in-
 troijt.

Omnes homines sunt peccatores, & ex peccato
 mortales.

Est ergo exordium peccati non ex Deo, sed ex ho-
 mine: eoq; uno, scilicet Adamo, ex quo uelut in-
 fecta radice malū progressum est in omnes ho-
 mines.

Vnde est peccati agnitio? Ex lege.

Lex est cognitio, aut iudex peccati.

Lex cognitum reddit peccatum. (catum.)

Lex ostendit peccatum, et nos nihil esse quàm pec-

Lex iram operatur.

Accusat transgressores, adeoq; damnat.

Ostendit omnem concupiscentiam humanam peccatum esse.

Per legem indicatur & cognoscitur peccatū, quantum sit.

Per legem proditur præuaricatio, quæ sit contra legem Dei.

Per legem traducitur immundicia carnis.

Per legē cognoscimus, omnes affectus nostros peccata esse.

Item omnia consilia & studia nostra, & opera.

Ex lege cognoscimus, quàm pravi, quàm corrupti sumus, quantis peccatis obnoxij. planeq; nihil boni in nobis esse: & sic per legem damnamur, & rei sumus.

Homo non potest iustificari lege.

Nemo fit lege iustus.

In lege omnes sumus mortui.

Lex non iustificat.

Ex factis legis nemo iustificatur.

Vnde ergo salus?

A Deo, non à nobis, bonum salutis.

Ex gratia iustificamur, non ex meritis nostris.

Merita nostra damnatio, iustificatio gratia.

Vita æterna datur ex gratia, non ex merito.

Merita nostra, miseratio Domini.

Magnitudo

Hominis.

101

Magnitudo gratiæ, maior multitudine delictorum.

Salus omnis in Christo.

Salus per fidem in Christum.

Nemo iustificatur nisi per fidem Christi.

Omnis dispositio salutis nostræ à Deo quidem, sed per Christum.

Cur ergo data est Lex?

Lex morbū ostendit, ut ad medicum confugiamus.

Lex data, ut gratia quæreretur.

Lex damnando, mittit ad Deum iustificantem.

Lex lata est ad impedienda peccata, ad coercendas transgressiones.

Lex est pædagogia quædam ad iusticiam.

Lex non solum ostendit peccatum, sed etiam compellit ad Christum.

Lex urget ad quærendum auxilium, & solatium, apud Christum.

Lex data est, ut declaret homini peccatum, iram Dei, horrendum iudicium, & ita manuducat ad Christum.

Lex coercet et concludit tanquam in carcere indomitos: arguit, humiliat, perterrefacit: & sic humiliatos & contritos, cogit aspirare ad semen illud benedictum.

Lex habet suum præscriptum modum, tempus, & finem, usq; ad Christum.

Euangelio rursus eriguntur mentes
lege perterritæ.

Euangelium illuminat, uiuificat, consolatur & erigit pauidas mentes.

Euangelium est reuelatio filij Dei, & cognitio Iesu Christi.

Euangelium docet nos per Christum iustificari & saluari.

Euangelij doctrina docet remissionem peccatorum gratuitam per Christum.

Per Euangelij doctrinam conculcatur diabolus, destruitur eius regnum, eripitur ei lex, peccatum & mors.

Euangelium est talis doctrina, que damnat omnem iusticiam, & solam Christi prædicat: & ijs qui eam amplectuntur, affert pacem conscientie, & omnia bona.

Euangelium est doctrina gratiæ & salutis, que affert omnia bona spiritualia et corporalia, nempe remissionem peccatorum, ueram iusticiam, pacem cordis, & uitam æternam.

Affert lucem & iudicium certum de omnibus doctrinis, & uitæ generibus.

Confirmat politicam & œconomiam.

Extirpat doctrinas erroris, & seditionis.

Eximit terrorem peccati & mortis.

Detegit insidias & opera diaboli.

Aperit beneficia Dei, & amorē erga nos in Christo.

Quid quaeso discriminis est inter Legem & Euangelium?

Lex affert peccata, Euangelium aufert.

Lex reuelat & auget peccata, Euāgelium promittit remissionem peccatorum.

Lex affert irā Dei, Euangeliū affert gratiam Dei.

Lex affert peccata, Euangelium affert iusticiam.

Lex turbat conscientiam, Euangelium consolatur.

Lex occidit, Euangelium uiuificat.

Lex affert infernum, Euangelium affert regnum caeleste.

Quibus autem contingunt?

Solis fidelibus, qui Christum accipiunt.

Christus cum beneficijs & salute sua accipitur.

Sola fide opus est, ut accipias Christum.

Sola fides est organum, quo accipitur Christus.

Oportet in Christū credere, ut beneficio eius fruaris.

Fide in Christum, contingit nobis iusticia & salus.

Qui Christū per fidem habet, is etiam habet Deū,

& sic perpetuam uitam & salutem.

Christus accipitur & inseritur nobis per fidem.

Fide uera Christus in cor recipitur.

Vera fides ex Deo est, per Spiritum sanctum in

corde credentium excitata.

Ea fides iustificat, quæ apprehendit & possidet
Christum. Qui fide apprehendit Christum, &
iustus est coram Deo.

Quid facit fides?

Fides in Christum, fugat legis terrores.

Fide ueniente, non sumus sub pædagogis.

Fide præsentem, lex non habet locum.

Fide in Christum morimur legi.

Fides efficit filios Dei.

Fides sola, Christi beneficia apprehendit.

Fides unit nos cum Christo.

Fides iustificat sine lege.

Fides adhæret & nititur promissione.

Sine fide omnia mortifera.

Sine fide Deus & Christus nihil profunt.

In ipsa fide Christus adest.

Fide sola saluamur.

Fides non solum iustificat, sed & saluat.

Fides impetrat spiritum, legis impletorem.

Sola fide Christi iustificamur.

Impius per solam fidem iustificatur apud Deum.

Nemo iustificatur, nisi quæ iustificauerit Christus.

Non præceptis, sed fide iustificamur, gratis.

Non meritis, sed gratuita gratia iustificamur.

Iustificamur gratia Dei, per Christum.

Fide gratis iustificamur. Sola fides Christi iustifi-

(cat.)
iustificationis

Iustificationis principium & finem, gratia sibi uendicat.

Gratiæ est initium, medium & finis.

Impius credens fide iustificatur.

In solo Christo iustificatur impius.

In solo Christo iustificatio.

Salus per fidem in Christum.

Salus omnis in Christo.

Nulla salus sine Christo.

Solus Christus sufficit ad salutem.

Sine Christo apud Deum nulla salus est.

Gratia Dei saluamur, per fidem.

Iusticia à solo Christo.

Iusticia Dei Christus est fidelibus.

Solus Christus est iusticia nostra, & uita.

Christus est perfecta & æterna iusticia nostra.

Iusticia nostra est Christus fide apprehensus.

Christus est iusticia & uita mea, æterna & cœlestis.

Christus in corde per fidem apprehensus, iusticia nostra est.

Fides sola, solum Iesum Christum apprehendens, iustificat.

Iusticia Euangelij est cœlestis & passiuæ, diuinæ & æternæ: quam non habemus, sed è cœlo accipimus: non facimus, sed fide apprehendimus.

Hæc iusticia est Christus, qui factus est nobis
Deo iusticia.

Christus est nostra reconciliatio, iusticia, pax, uita
& salus.

Iusticia Christi nostra est.

Vita, iusticia & salus, sunt in solo Christo Iesu Do
mino nostro.

Solus Christus est uera nostra iusticia, per fidem.

Christus est mediator, satisfactor & iusticia nostra
per fidem.

Vera iusticia est per solam fidem in Christum.

Iusticia & uita est in Christo abscondita.

Omnes per Christum iustificati sumus. Ipse enim
est iusticia nostra.

Iusticia Christiana, quæ coram Deo ualet, est ipse
Christus.

Iusti qui?

Iustus est, qui in gratia est, qui fidem habet.

Iusti sumus non nostra, sed Dei iusticia.

Iustus coram Deo est, quicumq; credit uerbo Dei.

Iusti sumus in Christo.

Iustus dicitur, qui propter Christum reputatur
iustus, & ambulat in pia Dei uocatione.

Iusti habemur coram Deo, per fidem Iesu Chri
sti.

Iustus est, qui credit iustificanti Deo.

Iusti sumus coram Deo, per Christum.

Iustus est, qui fidelis est: & is nō aliu nde uiuit, nisi per fidem.

Iusti sumus iusticia Dei, quæ est filius eius.

Iustificati faciunt bona o-
pera.

Opera bona sunt testes fidei, non causa salu-
tis.

Bona opera non sunt prohibenda, sed fiducia in
opera.

Opera non iustificant.

Nihil iusticiæ consequimur nostris operibus.

Opera bona sunt, quæ ex fide per charitatem in
proximum fiunt.

Bona opera ad mortificationem nostram pertinet, &
ad seruitutem proximi.

Proximus indiget nostris bonis.

Opera bona sunt fructus spiritus.

Sunt uiua testimonia uiuentis intus fidei.

Opera nulla satisfactoria sunt.

Opera bona non merentur iustificationem, imò
eam sequuntur.

Opera sine fide quæcunq; peccata sunt.

Opera quæ ex fide sunt, placent Deo.

Opera sunt signa iusticiæ & salutis.

Operibus redditur sua merces, non quidem meri-
ta, sed ex gratia & dilectione promissa.

Credens

108 De iustificatione hominis.

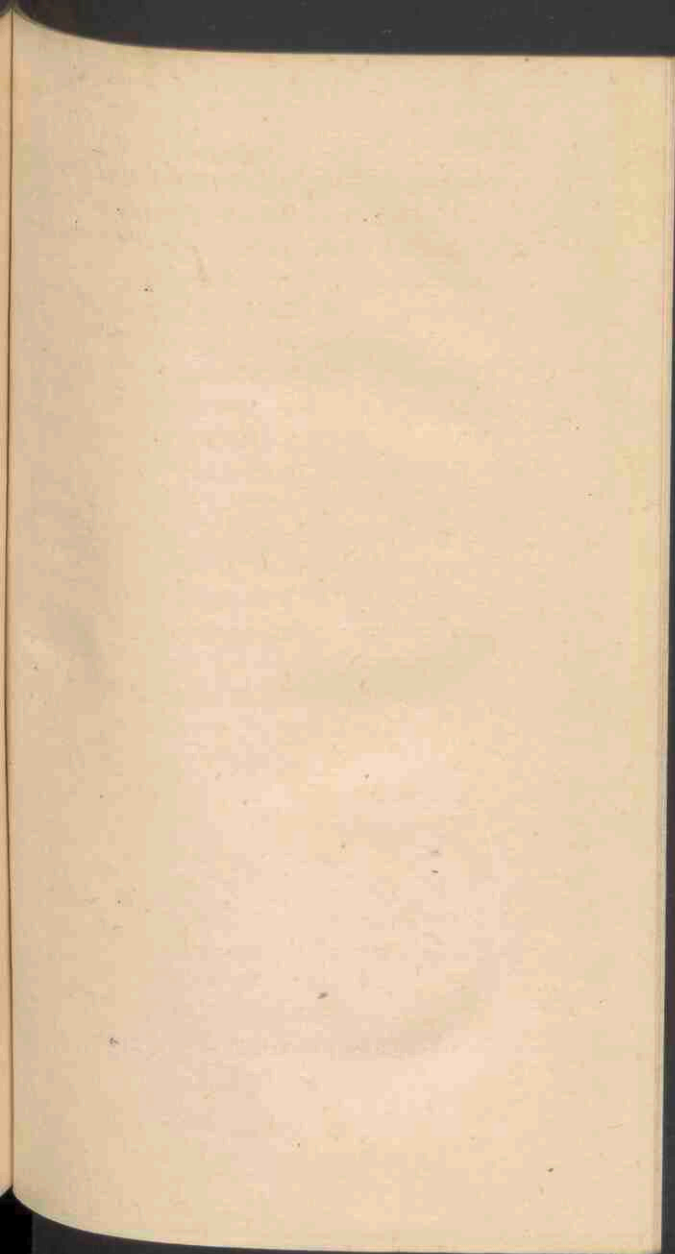
Credens facit bona opera, quæ Deus præcepit: non ut mereatur beneficia Christi, sed ut fide accepta ne abiciat. Qui enim peccatis seruit, Christum abicit, quem fide accepit.

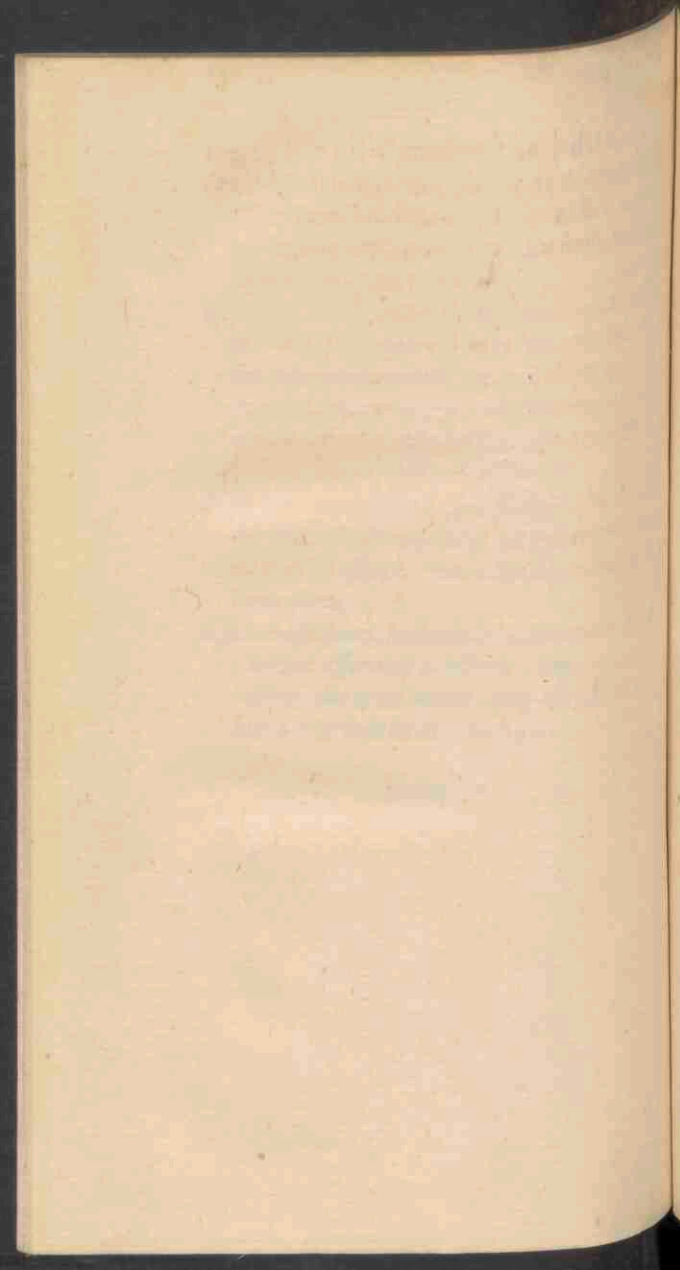
In summa: Iustificati per fidem, faciunt in tempore suo multa bona opera, à patre ipsis mandata. Fides enim iustificationis Dei, non est res mortua in nobis, sed operatur per dilectionem, facit opera dilectionis: quæ dilectio habet remunerationem, propter Dei promissionem.

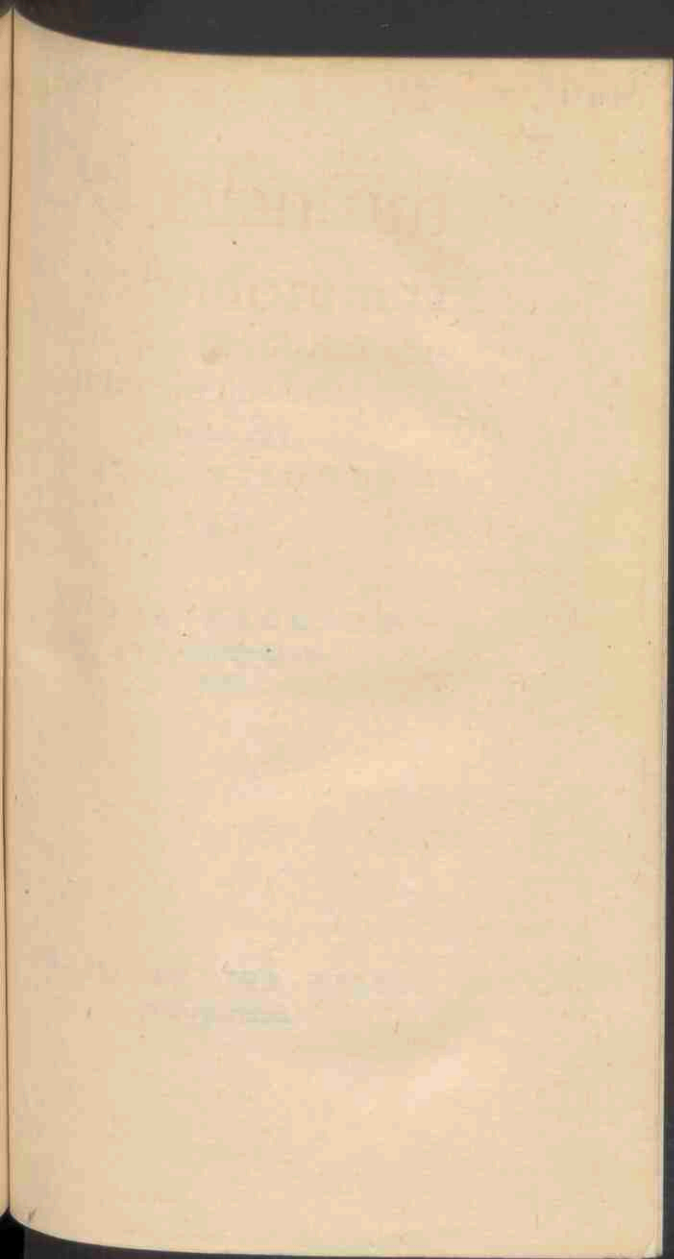
Solus Deus nos iustificat: sola illa fide, quæ in fundamento Christum possidet, & postea per charitatem est efficax. Hæc enim fides uiua, parit bona opera.

Iusticiæ assertores, hostes habent. Promittit ergo Christus assertoribus iusticiæ, regnum celorum: & uocat eos beatos, quos mundus ut nebulones & sceleratos execratur.

FINIS.

OCN 900341088